

DE GRIEKEN EN MACEDONIË

DE IMPACT VAN EEN NAAM

Het in juni 2011 onthulde standbeeld 'Krijger te paard' in Skopje, door alle partijen gezien als Alexander de Grote.

Analyse van oorzaken in de naamkwesitie van 1991 tot 2012

INHOUD

Inhoud	2
Chronologie van relevante gebeurtenissen vanaf 1912	3
Inleiding	6
1 De context: Toelichting begrippen	24
Visies van de betrokken partijen	26
Griekenland	26
FYROM/Macedonië	29
EU	31
NAVO	33
De bemiddelaar	35
2 Vergelijkend onderzoek van beide verklaringen aan de hand van empirie	37
Analyse briefwisseling Gruevski en Karamanlis	38
§1 Het uitroepen van de onafhankelijkheid van Macedonië, 8/17-9-1991	42
§2 De Griekse boycot van de nieuwe republiek, 2-1994 tot 9-1995	45
§3 Het Interim Akkoord, 13-9-1995	47
§4 Erkenning van Macedonië door de VS, 3-11-2004	50
§5 Nieuwe benamingen van de luchthavens, 12-2006	51
3 Conclusie	55
Literatuurlijst	60
Appendix	64

CHRONOLOGIE VAN RELEVANTE GEBEURTENISSEN VANAF 1912

- 1912-1913 De Balkanoorlogen. Nederlaag van de Turken in de Eerste Balkanoorlog. In Tweede Balkanoorlog twisten de winnende legers van Griekenland, Servië en Bulgarije om Macedonië.
- 1913 In het Verdrag van Boekarest wordt Macedonië verdeeld tussen Servië, Griekenland en Bulgarije.
- 1914-1918 Eerste Wereldoorlog. Zware gevechten aan het Macedonische front nadat Bulgarije een groot deel van Macedonië heeft bezet. Na de vijandelijkheden komt het noorden van Macedonië bij Servië en wordt zo deel van Zuid-Servië binnen het eerste Joegoslavië, het Koninkrijk van de Serven, Kroaten en Slovenen. Griekenland krijgt Aegeïsch Macedonië terug, dat snel bewoond wordt door christelijke vluchtelingen uit Klein-Azië. In de Servische monarchistenstaat wordt Macedonische politieke activiteit verboden. De IMRO begint een terreurcampagne tegen Joegoslavië.
- 1929 Joegoslavië wordt een dictatuur.
- 1934 Onderdrukking van de IMRO in Bulgarije. In Marseille wordt koning Alexander vermoord door een IMRO-lid.
- 1941 Duitse bezetting van Joegoslavië. Bulgarije annexeert een groot deel van Macedonië. Joegoslavisch Macedonië wordt door de Bulgaren in twee provincies verdeeld; Skopje en Bitola (Monastir).
- 1943 Verzetsstrijd tegen de bezetting start in Macedonië onder leiding van Tito.
- 1944 Bekendmaking van een Macedonische Volksrepubliek op 2 augustus. Bevrijding van Griekenland van de Duitse bezetting.
- 1944-1948 Debat tussen de Joegoslavische en Bulgaarse communistische partijen over een mogelijke oplossing van het Macedonische probleem via een Balkan Federatie.
- 1945 Vorming van een Macedonische Volksrepubliek binnen het tweede, socialistische Joegoslavië, met Skopje als hoofdstad.
- 1946-1949 Griekse burgeroorlog met in het noorden (Grieks-Macedonië) het communistische zwaartepunt.
- 1946 Verplaatsing van de beenderen van IMRO's populairste leider en volksheld Gotse Delchev van Sofia naar Skopje.
- 1949 Sluiting van de Grieks-Macedonische grens (Griekenland-Joegoslavië).
- 1955-1975 Geleidelijke groei industrie en toerisme in Joegoslavisch Macedonië.

- 1967-1973 Kolonelsregime in Griekenland; verbeterde betrekkingen met Joegoslavië, verslechtering in de betrekkingen met de EEG, waar Griekenland uitstapt.
- 1981 Griekenland weer lid van de EEG.
- 1991 In januari wordt Kiro Gligorov president van Macedonië. In september kiest 74,4 % van de bevolking voor onafhankelijkheid en afscheiding van de Joegoslavische Federatie. In november wordt de nieuwe Grondwet aangenomen. Op 17 september is het land onafhankelijk.
- 1992 De eerste landen erkennen de nieuwe staat (o.a. Bulgarije en Turkije).
- 1993 FYROM wordt lid van de NAVO op 8 april.
- 1994 Op 16 februari stelt Griekenland een blokkade in na de mislukte pogingen om tot een acceptabele naam te komen.
- 1995 Op 13 september ondertekening van het Interim Akkoord onder auspiciën van de VN door beide partijen met daarin acceptatie van grenzen, soevereiniteit en territoriale integriteit en de toevoeging dat Macedonië de Ster van Vergina uit de vlag verwijdt en Griekenland de blokkade per 15 oktober opheft.
- 1998 De IMRO in Macedonië wint de verkiezingen, etnische Albanese partijen groeien.
- 1999 In Macedonië diverse inmengingen en afspraken met de NAVO, Griekenland en Bulgarije i.v.m. de onrust in Kosovo.
- 2000-2001 Onrust en doden tussen Macedonië en de Albanese minderheid met NAVO-ingrijpen tot gevolg. Verdrag van Ohrid.
- 2001 Macedonië en de EU ondertekenen het Stabilisatie- en Associatie Akkoord (SAA) op 9 april, waarbij Macedonië door de Griekse lobby wordt gesteund, onder meer door de groei van het economische verkeer tussen de twee landen. Griekenland steunt Macedonië in het zoeken naar een oplossing voor de crisis met de Albanese minderheid.
- 2003 De EU neemt het standpunt in dat de westelijke Balkanlanden potentiële kandidaten zijn voor lidmaatschap. De Griekse visie op de naam blijft echter onveranderd (Macedonië mag de naam 'Macedonië' niet gebruiken in officiële betrekkingen).
- 2004 Op 3 november erkennen de VS Macedonië in bilaterale betrekkingen onder de constitutionele naam 'Republiek van Macedonië' tot ergernis van Griekenland. Vanaf dit moment is de oplossing van de naamkwestie door de Grieken verbonden met de toelating tot de EU.

- 2005 Tijdens onderhandelingen blijkt dat Griekenland minder strikt vasthoudt aan de eis dat het woord ‘Macedonië’ niet in de nieuwe naam mag voorkomen.
- 2006 Macedonië kondigt op 29 december aan de luchthavens van Skopje en Ohrid te vernoemen naar respectievelijk Alexander de Grote en Sint Paulus, waardoor Griekenland de Macedonische regering als irredentistisch en nationalistisch ziet.
- 2007 Op 30 september neemt Griekenland afstand van de maximalistische positie over de naam ‘Macedonië’ en stelt vast dat die naam onderdeel kan uitmaken van de nieuwe naam, door de politiek gesteund maar tegen de mening van 68 % van de bevolking. Ook blijft de weg naar lidmaatschap van EU en NAVO voor Macedonië geblokkeerd als er niet eerst een gezamenlijke oplossing voor de naamkwestie komt. Tot slot leggen de Grieken de connectie tussen de naam en goed nabuurschap, waardoor de actie van de luchthavens een schending van het Interim Akkoord betekent.
- 2008 Tijdens zowel de NAVO-top van 4 en 5 april in Boekarest als de top van de Europese Raad van 19 en 20 juni wordt Macedonië nog niet uitgenodigd voor het (kandidaat-) lidmaatschap vanwege de naamkwestie. Op 14 en 19 juli briefwisseling tussen Gruevski van Macedonië en Karamanlis van Griekenland die de verschillende opvattingen benadrukt.
- 2009 De Europese Commissie en het Europese Parlement zijn positief over de vooruitgang in Macedonië en adviseren de Raad op 14 oktober met de onderhandelingen te starten. Op 7 en 8 december neemt de Raad dit advies niet over en blijft bij het standpunt van 2008.
- 2011 Op 5 december doet het Internationaal Gerechtshof uitspraak over de eerdere aanklacht van Macedonië tegen Griekenland en het oordeel luidt dat Griekenland artikel 11 paragraaf 1 van het Interim Akkoord heeft geschonden door Macedonië te verhinderen lid te worden van internationale organisaties. Door het niet opleggen van sancties heeft de uitspraak geen effect op de standpunten van Griekenland, de EU en de NAVO.¹

---

¹ Gebaseerd op Pettifer (inleiding) en Tziampiris, ‘The Macedonian name dispute and European Union accession’.

INLEIDING

Het veto van Griekenland over de naamgeving van Macedonië is sinds de onafhankelijkheid van Macedonië in 1991 een drempel voor de toetreding van het land tot de EU. De alternatieve benaming waaronder het land nu lid is van de NAVO is de FYROM wat staat voor 'Former Yugoslav Republic Of Macedonia'. Deze benaming wordt gebruikt als een tijdelijke oplossing. In deze thesis wordt de naam FYROM alleen toegepast als het om specifieke situaties gaat, anders wordt de naam Macedonië gebruikt zoals die nu in het algemeen gebezigd wordt. Gaat het om het Griekse deel, dan wordt het voorvoegsel Grieks- gebruikt. Beide landen voeren voornamelijk historische bewijzen aan die de naam Macedonië omstreden maken. Voorbeelden zijn de antiquisatie; de claims die zowel Grieken als Macedoniërs aan het antieke Macedonië verbinden en daarmee hun eisen voor hun rechten op de naam legitimeren.² Dit gebeurt onder meer door het verbinden van de naam aan personen als Alexander de Grote en moderne vrijheidsstrijders. Ook worden taalkundige en culturele redenen aangevoerd in het publieke debat. Deze bewijzen worden door politici en in de media gebruikt, maar ook door wetenschappers.³ Overkoepelende redenen die voor de naamstrijd worden aangevoerd zijn onder meer de identiteit en de continuïteit in de geschiedenis. Ook de mogelijke territoriale aanspraken van Macedonië en de angsten hierover van Griekenland spelen een rol. Deze redenen worden gesymboliseerd door twee hoofdthema's. De eerste is de zogenoemde Ster van Vergina en de tweede is de persoon Alexander de Grote.⁴ Beiden zijn voor politieke doeleinden ingezet door beide partijen met bijbehorende eigen interpretaties. Alleen al dit gegeven leidt tot de vraag hoe het kan dat beiden deze symbolen kunnen gebruiken om de naam te claimen. Het zijn typische symbolen om de Macedonische identiteit te claimen, maar het geeft ook aan dat die identiteit en de legitimiteit een Gordiaanse knoop vormen die door de geschiedenis van de westelijke Balkan is ontstaan. Het conflict over de naam verdient een nuancering en een plaatsing in de context van de situatie. De geschiedenis vanaf 1991 kent een gecompliceerde aanloop, die duidelijk maakt dat etnische claims voor beide kanten zowel te beargmenteren en te ontkrachten zijn. Diverse bezettingen en eigendomsrechten vanaf de antieke tijd

---

² Aristotle Tziampiris, 'Greece and the Macedonian Question: an assessment of recent claims and criticisms' in: *Southeast European and Black Sea Studies*, volume 11, issue 1 (maart 2011) 70-71.

³ Zie voor details over het debat over het klassieke Macedonië N.L.G. Hammond, 'The language of the Macedonians' in: Worthington, Ian ed., *Alexander the Great, a reader*, (New York 2007) 20-21.

⁴ Loring M. Danforth, 'Alexander the Great and the Macedonian Conflict' in: J. Roisman ed., *Brills' Companion to Alexander the Great* (Leiden 2003) 348-364.

onder de Romeinen maken het leggen van een wetenschappelijk verband tussen de oude en de moderne Macedoniër vrijwel onmogelijk. Vanaf 1870 ontstond er strijd over het patriarchaat van Macedonië tussen Servië, Bulgarije en Griekenland, waarbij Bulgarije (onder auspiciën van het Ottomaanse Rijk) een groot deel van het territorium verkreeg. Na de verdrijving van de Turken tijdens de Eerste Balkanoorlog van 1912 werd er in de Tweede in 1913 strijd geleverd om Macedonië door de drie eerder genoemde landen. Het Verdrag van Boekarest verdeelt het gebied onder de drie, maar in de Eerste Wereldoorlog veroverde Servië het grootste deel. Hierna bleef het grootste deel Servisch binnen de eerste Joegoslavische Republiek, maar Griekenland kreeg Aegeïsch Macedonië, dat werd bevolkt met voornamelijk Griekse christenen uit Klein-Azië. Na de Tweede Wereldoorlog maakte het Servische Macedonië deel uit van de socialistische republiek Joegoslavië onder Tito.⁵ De bevolking bestaat in het huidige geografische Macedonië in meerderheid uit Slavische volkeren, waarvan de herkomst moeilijk te traceren is. Ook is de tendens in de voormalige republiek om bij de zuivere Macedonische lijn te horen iets van de laatste decennia, toen de Macedonische kwestie een belangrijk punt werd.⁶

Het verloop van de onderhandelingen en beslissingen vanaf 1991 laat een golfbeweging zien van voorstellen, toenaderingen en distantiëring. De kwestie, die aspecten van geschiedenis, identiteit, cultuur, symbolen en economie in zich draagt, is voor diplomaten die zich met de naamstrijd bezighouden een bijna onoplosbaar probleem.⁷ Aristotle Tziampiris deelt de tijd vanaf 1991 in vier perioden in. Vanaf 17 september 1991, na het uitroepen van de onafhankelijkheid, was er in Griekenland stevige kritiek op de onafhankelijkheid en de keuze voor de naam Macedonië, zowel bij het publiek als bij de politieke top. Eisen voor de Griekse erkenning van de Macedonische staat waren het afzien van de naam, het afzien van territoriale claims op het Griekse deel van het geografische Macedonië en de erkenning dat er binnen Griekenland geen Macedonische minderheid bestaat. Vertaald naar Europese eisen die voor alle onafhankelijke republieken zouden gelden werd dit: geen territoriale claims richting naburige staten en geen vijandige propaganda inclusief een benaming die territoriale claims impliceert. Het officiële en zeer populaire Griekse standpunt vanaf 13 april 1992 was dat de term 'Macedonië' geen deel

---

⁵ James Pettifer ed., *The new Macedonian Question* (Palgrave Londen 2001) xxiv-xxv.

⁶ Elisabeth Barker, 'The origin of the Macedonian dispute' in: Pettifer, James ed., *The new Macedonian Question* (Palgrave Londen 2001) 5-6.

⁷ Aristotle Tziampiris, 'The Macedonian name dispute and European Union accession' in: *Southeast European and Black Sea Studies* (maart 2012) Vol. 12:1, 153. De nu volgende beschrijving van het conflict is een samenvatting van het gehele artikel, pagina 153-165.

mocht uitmaken van de nieuwe naam van het voormalige Joegoslavische deel. Drie opeenvolgende internationale voorstellen werden door de Grieken afgewezen, waarna de diplomatieke afstand toenam door de Griekse boycot van Macedonië in februari 1994. Deze eerste periode (1991-1994) wordt gekenmerkt door de groeiende distantiëring tussen de twee staten. Op 13 september 1995 werd het Interim Akkoord ondertekend met als doel de relatie te normaliseren. Er werden belangrijke besluiten vastgelegd, zoals de erkenning van FYROM door de Grieken op internationaal niveau, de beëindiging van het embargo en de aanpassing van de vlag. Twee zeer belangrijke artikelen voor de toekomst waren artikel 11 en 14. Hierin staat respectievelijk dat Griekenland het eventuele lidmaatschap van FYROM tot internationale, multilaterale en regionale organisaties waarvan Griekenland al deel uitmaakt, niet zal tegenwerken en dat beide partijen de ontwikkeling tot goed nabuurschap en vriendschappelijke relaties zullen aanmoedigen. Dit leidde tot een diplomatiek verband tussen de EU en FYROM en tot verbeterde bilaterale economische banden tussen Griekenland en Macedonië. Deze ontwikkelingen gingen voorspoedig, zodat de behoefte om het probleem rond de naam op te lossen groter werd en er bijna een akkoord was om het land 'Gornamakedonia' (Opper-Macedonië) te noemen.

Deze vooruitgang in het naamdispuut werd verstoord door het uitbreken van een gewapend etnisch conflict in Macedonië in 2001. Typisch is, dat Griekenland Macedonië wel bleef steunen in het bereiken van het lidmaatschap van de EU als onderdeel van het plan alle westelijke Balkanlanden toe te laten. Er werd een Stabilisatie en Associatie Akkoord getekend tussen de EU en FYROM. Deze tweede periode (1995-2004) werd gekenmerkt door toenadering en steun, wat leidde tot FYROMs aanvraag tot lidmaatschap van de EU op 22 maart 2004. Het naamdispuut bleef echter bestaan. Het werd zelfs een groter issue toen de VS onder de tweede regering Bush besloot de FYROM te erkennen onder de constitutionele naam Republiek Macedonië op 3 november 2004.

Nu was het voor het eerst dat Griekenland de internationale toekomst van de republiek verbond aan de naam met de dreiging van een veto. De Griekse premier Karamanlis stelde dat een toetreding zonder Griekse instemming met de naam geen optie was. Onderhandelingen hierover onder leiding van VN-vertegenwoordiger Matthew Nimetz mislukten, omdat Skopje (hoofdstad van Macedonië) nu tegenstemde. Karamanlis was vóór de naam 'Republika Makedonija-Skopje'. Dit was een teken dat de harde Griekse opstelling over het gebruik van Macedonië werd verzacht. Een tweede voorstel van Nimetz

ketste in Griekenland af.⁸ Nu ging Griekenland over van de dreiging met een veto naar het houden van een referendum. Feitelijk betekende dit de verandering van een korte termijn dreigement naar één op de lange duur later in het proces van toetreding. Dat hield de FYROM niet tegen om gewoon door te gaan met de voorbereidingen voor de kandidaatstelling voor de EU bij de Europese Raad in december 2005. In die vergadering was het Griekse standpunt weer verhard; toetreding kon nu alleen onder de naam FYROM en anders niet. Op 15 en 16 december kwam het Raadsbesluit om de kandidaatstelling goed te keuren op basis van goede relaties tussen de buurlanden, waarbij het naamdispuut in het kader van ‘goed nabuurschap’ viel. Het Europees Parlement was in het Voortgangsrapport van 2006 iets meer uitgesproken: Nieuwe pogingen om de naamkwestie op te lossen via een constructieve weg moeten leiden tot een acceptabele naam die bijdraagt aan goede relaties tussen de buurlanden. Diplomatiek verzwakt (onder meer door de erkenning door de VS en het kandidaatschap van FYROM) werd het Griekse standpunt in deze periode (2004-2006) harder en ook uitgebreider, omdat de naamgeving nu was ingebed in het kader van goed nabuurschap. Ook de dreiging van veto en referendum maakten het probleem rond de naam gecompliceerder.

De laatste periode werd ingeluid door een beslissing uit Skopje, die twee nationale luchthavens omdoopte tot ‘Alexander de Grote’ en ‘Sint-Paulus’, wat door Athene gezien werd als een provocatie en bewijs van irredentisme.⁹ Het beleid van de Griekse regering werd de *carrot-and-stick* benadering in drie stappen. Eerst liet de regering (tegen de meerderheid van de bevolking in) weten niet meer tegen het gebruik van Macedonië als onderdeel van een benaming te zijn, wat inhoudt dat ze voor een geografische omschrijving waren. Dit was de wortel die werd voorgehouden. Vervolgens zei Karamanlis dat zolang Skopje niet bereid was om tegemoet te komen in een voor beiden acceptabele naam er geen sprake was van toetreding tot zowel EU als de NAVO. Deze stap was de stok die de situatie in beweging moest krijgen. Tot slot lag de Griekse focus niet meer alleen bij de naamgeving, maar werd de visie verbreed tot het respecteren en implementeren van goed nabuurschap, waarbij werd aangetekend dat Skopje met de nieuwe namen voor de luchthavens artikel 7 van het Interim Akkoord uit 1995 had geschonden. Resultaat was dat

---

⁸ Het gebruik van twee verschillende namen, waarvan één (met de toevoeging ‘Skopje’ achter Macedonië) door Griekenland en de ander door de rest van de internationale wereld was onacceptabel. In de appendix staat een lijst met alle voorstellen van april 1992 tot oktober 2008.

⁹ Het streven naar herwinning van vroeger tot de staat behorend grondgebied. Oorsprong in Italië: ‘Italia irredenta’ = het nog niet teruggewonnen deel van Italië. In algemene zin wordt met irredentisme verwezen naar een situatie waarin een grote etnische minderheid die zichzelf in een lijdende positie ziet zich meer identificeert met een ander - naburig - land.

het dispuut nu niet meer om abstracte argumentaties rondom geschiedenis en cultuur ging, maar om sabotage van de goede relaties met het buurland.

Dit beïnvloedde de internationale ambities van Macedonië negatief, omdat ook de EU het Interim Akkoord steunde, met name de zinsnede dat acties die de goede relaties kunnen schaden voorkomen dienen te worden. Zowel het kandidaatschap voor de NAVO als het lidmaatschap van de EU liepen stuk op de eis dat de naamgeving eerst opgelost moest zijn. Twee nieuwe onderhandelingspogingen om aan de eis te voldoen mislukten. De NAVO-uitnodiging voor Macedonië werd unaniem verworpen door de vergadering, ook zonder dat Griekenland zijn veto had gebruikt. Tijdens de top van de Europese Raad werd geen datum vastgesteld voor de toetredings-onderhandelingen voor Macedonië. De reactie van Skopje was dat het standpunt nationalistische werd; ze grepen terug op de antiquisatie.

Ook werd Griekenland in juli 2008 beschuldigd van het discrimineren van de Macedonische minderheid binnen Griekenland en in november werd het land door Macedonië aangeklaagd bij het Internationale Hof in Den Haag. Insteek was, dat Griekenland het Interim Akkoord had geschaad door de toetreding van Macedonië tegen te houden (artikel 11). Intussen waren weer twee pogingen voor de naam mislukt, maar in de herfst van 2009 werd de deur naar toetredings-onderhandelingen met de EU opengezet en kregen de Macedoniërs toestemming zonder visum in de EU te reizen. Op 5 december 2011 kwam de uitspraak van het Hof die stelde dat Griekenland inderdaad het artikel had geschonden, maar in de praktijk had de uitspraak nauwelijks gevolgen voor de bestaande situatie.¹⁰ Deze laatste fase (2006-2011) laat zien dat de bilaterale verhouding was verslechterd door de verharde politieke en publieke opinie in Griekenland en het groeiende nationalisme in FYROM. Nimetz' bemiddelingen leidden tot niets en de naamkwestie groeide uit tot een 'goede-buren-kwestie', waardoor de toetreding van FYROM verder bemoeilijkt werd. Het Griekse standpunt wordt door Tziampiris verklaard door de mogelijkheid dat als Macedonië een gelijkwaardige partner binnen de internationale wereld is, zij ook doelen kunnen nastreven die nadelig uit kunnen pakken voor Griekenland. Dit is de reden om kwesties zoals de naam, maar ook claims, propaganda en symbolen goed uit te onderhandelen en vast te leggen.¹¹

---

¹⁰ Internationaal Gerechtshof (International Court of Justice) 5 december 2011. Dossier aanklacht en uitspraak Interim Akkoord van 13 September 1995 (De Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië vs Griekenland). <http://tinyurl.com/ca3z5ka>

¹¹ Tziampiris, 'Greece and the Macedonian Question', 79.

In diverse artikelen over de naamkwestie zijn twee richtingen aan te wijzen. De eerste heeft een nationalistische achtergrond, de tweede is breder en omvat politieke, diplomatieke en economische redenen voor de Griekse beslissing om te dreigen met een veto.

De eerder aangegeven redenen (identiteit, continuïteit in de geschiedenis en territoriale aanspraken en angsten) hebben de overeenkomst dat ze kenmerken zijn van nationalistische uitgangspunten. De nationalistische redenen zijn een aannemelijke verklaring voor de vasthoudendheid van het Griekse veto op de naam Macedonië. De bestaande historiografie over dit specifieke onderwerp is gericht op nationale belangen en historische bewijzen die het recht op de naam voor beide partijen claimen. Deze aanpak past zo in de bredere geschiedschrijving zoals die ontstond na de oorlog in voormalig Joegoslavië. Veel literatuur over de Balkan is geschreven door regionale wetenschappers en historici, die vaak in het Engels publiceren, hoewel er ook geschreven wordt in de eigen taal voor een kleiner publiek. Deze subjectieve vorm van geschiedschrijving maakt meer en meer plaats voor onderzoekers zoals historici en sociologen die kritischer zijn en nieuwe of andere standpunten innemen. Onderwerpen van onderzoek zijn bijvoorbeeld nationale identiteit, herdenkingen en historische narratieven en literatuur. Ook is er oog voor een herziening van oudere historiografische werken. In het conflict waar het hier om gaat overheerst echter de meer nationalistische vorm.¹² Deze manier van geschiedschrijving staat in dienst van de nationale overtuiging van de twee landen. Het is verantwoordelijk voor het gebruik van de belangrijkste symbolen van het typisch Macedonische dat door beiden geclaimd wordt, namelijk de Ster van Vergina en Alexander de Grote. Archeologische vondsten zijn in de berichtgeving, maar vooral in de wetenschappelijke literatuur gebruikt om de Griekse claim te versterken. Tot de verbeelding sprekend zijn Manolis Andronikos' opgravingen in Vergina (1977) van het graf van mogelijk Philippos II, Alexanders vader. Al snel ontstond bij collega-archeologen twijfel over de identiteit van de personen die in het graf lagen, maar de Griekse regering steunde Andronikos' visie onder meer door de Ster van Vergina te gebruiken op een postzegel en een munt. Historici gaan in op de continuïteit in de geschiedenis wat de afstamming van Macedoniërs betreft.¹³ Bovenstaande voorbeelden geven alleen een nationalistische verklaring, maar de zoektocht gaat over een achterliggende oorzaak. Hiervoor is het noodzakelijk om zowel de nationalistische als de andere mogelijke oorzaken met een politieke, economische en diplomatieke achtergrond nauwkeuriger te bekijken.

---

¹² Roumen Daskalov, 'The Balkans, Identities, Wars, Memories' in: *Contemporary European History*, Vol. 13, No. 4, Theme Issue: Political Legitimacy in Mid-Twentieth Century Europe (november 2004) 529-530.

¹³ Danforth, 'Alexander the Great and the Macedonian Conflict', 355-356, 359.

Loring Danforth kijkt met een antropologische blik en behandelt in zijn boek over het Macedonische conflict voornamelijk de etnisch-nationalistische oorzaken van de naamkwestie. Danforth richt zich op het complete Macedonische conflict en hij wil beide partijen begrijpen.¹⁴ Maar ook zijn visie gaat uit van voornamelijk nationalistische waarden als identiteit en historische claims. Hij betreft hierbij niet alleen de regio in de Balkan, maar het grootste deel van zijn boek wordt in beslag genomen door de gebeurtenissen, visies en meningen van de Macedonische en Griekse diaspora in Canada en Australië. Hij begint met het probleem van de definitie van wat Macedonië is; een eenduidige omschrijving is er niet behalve dat het een gebied is zonder grenzen dat binnen verschillende landen ligt, net zoals bijvoorbeeld Koerdistan of Palestina. Het conflict gaat over de betekenis van de naam met daaraan gekoppeld de discussie over de vlag, de geschiedenis en het territorium. Hierbij is identiteit de overkoepelende factor. De betekenis van de naam krijgt van Danforth een onderverdeling op een nationale, regionale en etnische basis. Hij gaat op de laatste dieper in als oorzaak van het Macedonisch-Griekse conflict.¹⁵ Hij legt verband tussen de etnische kant van het Macedonische en het Griekse beleid. Dit beleid gaat uit van de nationalistische ideologie van etnische homogeniteit, waarmee de Macedonische minderheid binnen Griekenland niet erkend wordt. Dit heeft gevolgen voor de internationale positie van Griekenland en van Macedonië. Danforth ziet de oplossing in het delen van de gezamenlijke ‘primordiale sentimenten’¹⁶ zodat de twee culturen naast de symbolen ook de naam Macedonië kunnen delen; de Republiek Macedonië en de Griekse regio Macedonië.¹⁷

Een schoolvoorbeeld van de etnisch-nationalistische visie is Evangelos Kofos. Twee bronnen van zijn hand, een artikel uit 2001 en een lezing uit 2010 laten zien dat zijn uitgangspunt voornamelijk nationalistische en etnische grondslagen heeft, ondanks het feit dat hij zeer genegen is tot een oplossing te komen.¹⁸ Een citaat van Kofos uit een interview geeft een rake typering met precies de onderdelen van een nationalistische visie. Hij zegt over het “stelen” van de naam Macedonië: ‘Het is alsof een overvaller in mijn huis

---

¹⁴ Danforth, *The Macedonian Conflict*, xiii-xiv.

¹⁵ Loring M. Danforth, *The Macedonian Conflict, Ethnic nationalism in a transnational world* (New Jersey 1995) 5-8.

¹⁶ Clifford Geertz, door Danforth aangehaald, heeft primordialiteit omschreven als het onlenen van een groepsidentiteit aan bepaalde fundamentele, irrationele verbintenissen tussen mensen die gebaseerd zijn op religie, taal, cultuur etc.. Deze identiteit is historisch geëvolueerd, waardoor erfelijkheid, voorvaderen en geschiedenis een sleutelrol spelen.

¹⁷ Danforth, *The Macedonian Conflict*, 248-250.

¹⁸ Pettifer, *The new Macedonian Question*, xxxiv. Kofos’ functie was onder meer adviseur van de Griekse regering over Balkan-kwesties waardoor hij een zekere invloed heeft gehad op de standpuntbepaling van de Griekse politieke spelers

binnendringt en mijn waardevolste juwelen steelt – mijn geschiedenis, mijn cultuur, mijn identiteit’.¹⁹ In zijn wetenschappelijke werk schrijft hij in 1999:

‘De Griekse tegenstand om de naam FYROM door de “Republiek van Macedonië” te vervangen in officiële internationale betrekkingen versterkte het nationalistische ressentiment in FYROM. Deze reactie was niet het resultaat van de moeilijkheden met de Grieken alleen. Sinds de onafhankelijkheid waren er onenigheden met de Albaniërs, de Bulgaren en de Serven die allen met nationalistische gevoeligheden hadden te maken. Deze gevoeligheden waren direct verbonden met de kwestie van het bestaan van een aparte “Macedonische” nationale identiteit. [...] Ondanks officiële diplomatieke ontkenning werd de doctrine van een verenigd “Groot-” Macedonische staat in het onderwijskundige curriculum opgenomen.²⁰ [Deze doctrine was] een toevoeging van een irriterend ingrediënt in de relatie tussen twee volken die gevoelig zijn voor identiteitskwesties.’²¹

Uit zijn lezing in 2010 in Skopje komt zijn nationalistische standpunt via de identiteitsproblematiek nadrukkelijk en als enige bron voor een oplossing naar voren:

‘De traditionele “Macedonische kwestie” – van de laatste decennia in de negentiende eeuw tot halverwege de twintigste eeuw – was een strijd die zich voornamelijk toespitste op territoria en was zodoende een zaak van regionale en internationale veiligheid. Gedurende de laatste helft van de twintigste eeuw tot nu heeft het zich ontwikkeld tot een kwestie van vooral identiteiten. De betwiste identiteiten [zijn] moeilijk te ontrafelen, zeker door buitenstaanders die de strijd rondom identiteit vaak zien als onbegrijpelijk en hinderlijk. Zo was ons falen om de verschillende identiteiten te ontwarren die achter de identieke namen schuilgaan de tweede fout.’²² [...] Er zijn drie soorten van identiteiten die een heldere definitie behoeven voordat kan worden overgegaan tot een oplossing van de “naamkwestie”:

---

¹⁹ Danforth, ‘Alexander the Great and the Macedonian Conflict’, 351 en: Danforth, *The Macedonian Conflict*, 35

²⁰ ‘Deze doctrine breidt de geschiedenis van de Macedonische staat uit van dertien eeuwen – dat wil zeggen vanaf de afkomst van de Slavische volken op de Balkan als oorsprong van de Slavische Macedoniërs die in de communistische tijd de nationale doctrine was – naar de klassieke Macedoniërs uit de tijd Alexander de Grote; een redelijk naïeve exercitie.’

²¹ Evangelos Kofos, ‘Greek policy considerations over FYROM independence and recognition’ in: James Pettifer e.d., *The new Macedonian Question* (Palgrave Londen 2001) 255-256.

²² Evangelos Kofos, ‘Prospects for resolving the name issue’, NATO Parliamentary Assembly’s Rose-Roth Seminar, Skopje 20 oktober 2010. De eerste fout volgens Kofos was het te lang negeren van een oude wijsheid van een tijdgenoot van Sokrates, Antisthenes, die zei dat het fundament van wijsheid ligt in de definitie van namen.

<http://www.hellenesonline.com/go/2010/11/dr-evangelos-kofos-prospects-for-resolving-the-name-issue/>
d.d. 23 april 2012.

De identiteit van het land, de identiteiten van de volkeren die met dit land verbonden zijn en de identiteit van het erfgoed’, dit in overeenstemming met Danforth's focus op identiteit, een cruciaal onderdeel van het etnisch-nationalistische uitgangspunt.

Peter Hill behandelt in zijn artikel over de huidige Macedonische minderheid in Griekenland de kenmerken die bij de etnische identiteit horen; cultuur, taal en religie. Hij omschrijft nauwgezet hoe en wanneer de minderheid door de Griekse overheid tekort wordt gedaan, zoals het wijzigen van de namen van dorpen en de naamgeving van kinderen, die alleen Grieks mogen zijn en door de Grieks-orthodoxe kerk worden erkend.²³ Hij geeft echter ook aan dat deze minderheid niet bij Macedonië wil horen, maar dat ze alleen een einde aan de Griekse onderdrukking wil en bepaalde rechten die hun identiteit als Macedoniër recht doet.²⁴

John Agnew behandelt de Macedonische kwestie in het kader van grensconflicten in de wereld. Hij laat zich kritisch uit over het toenemende onderliggende nationalisme, maar hij geeft geen alternatieve oorzaken, waardoor hij bij de groep ‘nationalisten’ hoort. Over historici als Kofos zegt hij, dat zij bij de groep horen die vinden dat de Grieken het alleenrecht op de naam Macedonië hebben. Agnew vervolgt dat intellectuele Grieken zich actief bezighouden met het verzamelen van archeologische, schriftelijke en historische argumenten die voor dit standpunt pleiten. Als reden voor de Griekse houding ziet hij de verandering van de betekenis van Europa voor Griekenland. Sinds landen die in Griekse ogen minder Europees zijn ook kans hebben in de EU te worden opgenomen past dit niet meer in het Grieks-Europese Hellenisme. Nu die Helleense geschiedenis bedreigd wordt, is de grens belangrijk, omdat zich aan de andere kant een onbekende bedreiging bevindt.²⁵

Jenny Engström's visie op het centrale probleem gaat om de oorsprong van de volkeren in Macedonië (met de Albanese minderheid in het achterhoofd), maar ook om het recht op de naam en het gebied. De manier waarop Bulgaren, Grieken en Macedoniërs de Macedonische identiteit interpreteren zijn deel van het probleem. Om de wortels van het conflict te ontcijferen neemt ze Kofos als uitgangspunt, die de naam als onderdeel van het

---

²³ Peter Hill, ‘Macedonians in Greece and Albania: A comparative study of recent developments’ in: *Nationalities Papers: The Journal of Nationalism and Ethnicity*, volume 27, issue 1 (1999), 23.

²⁴ Hill, ‘Macedonians in Greece and Albania’, 18.

²⁵ John Agnew, ‘No Borders, No Nations: Making Greece in Macedonia’ in: *Annals of the Association of American Geographers*, volume 97, issue 2 (2007) 408-416.

Griekse erfgoed ziet. Ze geeft een multi-etnische mogelijke oplossing, maar is sceptisch wat betreft de houding van de burens, inclusief Griekenland, jegens hun natiestaat.²⁶

De laatste bron is een internationale denktank die geregeld adviezen uitbrengt om wereldwijd conflicten te vermijden of op te lossen. Deze International Crisis Group legt de kern van het probleem bij nationalistische oorzaken neer en geeft zes stappen aan die naar een mogelijke oplossing leiden.²⁷ In vier van de zes suggesties komen de naam, de taal, de geschiedenis en de identiteit naar voren, zonder veel aandacht voor alternatieven.²⁸

POLITIEKE, ECONOMISCHE EN DIPLOMATIEKE VERKLARINGEN EN OORZAKEN

De etnische en nationalistische verklaringen voor de weigering van Griekenland om de naam Macedonië te erkennen zijn in de media en de politiek overduidelijk aanwezig. Toch is al uit het verloop van het conflict zoals Tziampiris dit beschrijft gebleken dat hij de verklaring ook bij praktische zaken als politieke stabiliteit, economische groei en regionale samenwerking zoekt. Een puur nationalistische verklaring is te beperkt om de vasthoudendheid van Griekenland te begrijpen, omdat er internationale en bilaterale aspecten van het conflict zijn.

Deze aspecten zijn nu nog moeilijk te beschrijven door de complexe voorgeschiedenis, maar in het onderzoek van Basil Gounaris wordt ingegaan op de diepere oorzaken van het Macedonische conflict. Hij gaat in tegen het heersende concept van de etniciteit in de historische dimensie als fundamenteel onderdeel van de Macedonische kwestie. Gounaris geeft vier andere kwesties die de valkuilen van de etnische nationaliteit laten zien. Hij ziet etnische redenen als diplomatieke drogredenen in de discussie over identiteit en de naam. Hierdoor kan etniciteit geen parameter zijn in de verklaring van het conflict over de naam en de identiteit. Aan de hand van de geschiedenis van de langdurige diplomatie, het nationale beleid van onafhankelijkheid en eenwording, de culturele deling

---

²⁶ Jenny Engström, 'The Power of Perception: The Impact of the Macedonian Question on Inter-ethnic Relations in the Republic of Macedonia' in: *The Global Review of Ethnopolitics* Vol. 1, nr. 3, maart 2002, 5-9, 15.

²⁷ In het kort zijn dit de stappen: 1) Skopje draait de naamgeving van de vliegvelden terug en weerhoudt zich in de toekomst van soortgelijke acties. 2) Skopje en Athene zorgen voor een gezamenlijke visie op hun geschiedenis en voorkomen beledigende onderdelen in het onderwijskundige curriculum. 3) Beiden committeren zich opnieuw aan het Interim Akkoord, waarna de naam FYROM gehandhaafd blijft bij multilaterale betrekkingen en Athene de dreiging met veto's voor toetreding intrekt. 4) Skopje accepteert het laatste VN-voorstel voor de naam "Noord-Macedonische Republiek" voor al het internationaal gebruik. 5) Athene erkent de nationale identiteit en de taal van hun noorderbuur als "Macedonisch" en accepteert Skopjes garantie dat dit geen exclusieve of territoriale claim op Grieks-Macedonië impliceert. 6) Andere NAVO- en EU-leden moedigen Athene aan de blokkade tot integratie op te heffen en reageren positief op Skopjes concessie wat betreft de naam.

²⁸ International Crisis Group, 'Macedonia's Name: Breaking the Deadlock', Policy Briefing Europe Briefing N°52 Pristina/Brussels, 12 January 2009, 2-3, 13. www.crisisgroup.org

van arbeid na 1912 en de effecten van moderne staatsvorming en modernisering verklaart hij de totstandkoming van de huidige kwestie. Zijn eerste punt over diplomatie is, dat pas toen de negentiende-eeuwse oorlogen plaatsvonden er vragen werden gesteld over de etniciteit van de volkeren. Natievorming was aan de orde in die tijd en men zocht naar verbindende elementen. Dit gebeurde toen de westerse wereld interesse kreeg in de economische kracht van Macedonisch graan en katoen. Het tweede argument is van belang om de noodzaak voor een eigen identiteit te begrijpen. In de eerste helft van de twintigste eeuw leidden territoriale aanspraken tot een revisionistische blik in de betrokken Balkanlanden om de claims op Macedonië te legitimeren. Ook de redenen om te komen tot onafhankelijkheid worden duidelijk gemaakt, het gaat hierbij om stabilisatie van de chaotische situatie na het vertrek van de Turken. Het derde argument van de arbeidsdeling gaat in op de economische situatie, waarin de scheiding niet zozeer tussen verschillende volkeren wordt gemaakt, maar tussen arm en rijk, platteland en stad, nieuwe bewoners (terugkerende Grieken) en oude bewoners, christenen en moslims. Tot slot is de staatsvorming met modernisering van het politieke landschap een oorzaak. Vooral na de twee wereldoorlogen was er behoefte aan stabiliteit in de Balkan, maar de Griekse burgeroorlog, waarin vooral de noordelijke Macedoniërs de kant van de communisten kozen, heeft geleid tot een harde Griekse opstelling naar de Griekse Macedoniërs.²⁹ De vraag die Gounaris openlaat is waar het alibi voor dient en welke doelen diplomaten en politici via dit alibi willen bereiken.

John S. Koliopoulos ziet het nationalisme als een visie die de positie van Griekenland in de Balkan tegenwerkt, omdat hij vanuit de geschiedenis van de Balkan heeft gereconstrueerd dat Griekenland een voorbeeldfunctie in de regio vervult. Ook geeft hij aan de het land de banden met andere volken in de regio kan aanhalen, niet door een dood verleden te laten herleven, maar door het bieden van een aantrekkelijk alternatief, namelijk Europa als systeem van principes en waarden. De leidende rol van Griekenland op het gebied van handel, onderwijs en cultuur kan worden gebruikt om de andere landen vooruit te helpen en het communistische verleden een plaats te geven, maar niet door een identiteit en richting te kiezen die ingaat tegen de gecultiveerde identiteit het Verenigde Europa.³⁰

---

²⁹ Basil C. Gounaris, 'Macedonian Questions' in: *Southeast European and Black Sea Studies*, volume 2, issue 3 (2002), 63-89.

³⁰ John S. Koliopoulos, 'Greece and the Balkans: A historical perspective' in: *Southeast European and Black Sea Studies* (2002) vol. 2, issue 3, 26, 35-37. Andere bronnen die de Griekse positie behandelen zijn:
- Stephen F. Larrabee, 'Greece's Balkan Policy in a New Strategic Era' in: *Southeast European and Black Sea Studies* Vol. 5, No. 3, september 2005
- Ian O. Lesser, 'Greece's New Geopolitical Environment' in: *Southeast European and Black Sea Studies* Vol. 5, No. 3, september 2005

Aristotle Tziampiris reageert in 2010 op een publicatie van de nationalistische historicus Andrew Rossos, *Macedonia and the Macedonians: A History* uit 2008.³¹ Rossos is een van origine Macedonische professor en aanhanger van het standpunt van de Macedonische regering. Tziampiris gaat op vier punten in die door Rossos gezien worden als legitimatie voor de Macedonische nationalistische aanspraken.

De eerste claim, een niet-Griekse identiteit van de antieke Macedoniërs, is onderdeel van de antiquisatie van de kwestie. Omdat er in de academische wereld tot op heden nog geen overeenstemming is of de antieke Macedoniërs nu wel of niet Grieks waren³² en omdat Rossos ook zelf aangeeft dat benamingen niet altijd een etnische of nationale betekenis hebben en regelmatig worden misbruikt in het politieke debat, vindt Tziampiris het een ongeldig argument. Rossos' tweede claim is dat het geografische gebied in zijn geheel tot de Macedoniërs behoort en dat het na de Balkanoorlogen bezet en verdeeld is en daarmee de *territoriale integriteit van het moderne Macedonië* geschonden is [cursief door Tziampiris]. Tziampiris heeft verschillende argumenten, waaronder kritiek op het ontbreken van bronnen die de continuïteit van etnisch Macedonische bewoning ondersteunen, de verstrengeling van de afkomst en de identiteiten van degenen die zich tot de Macedoniërs rekenen en de met magere en selectieve statistiek onderbouwde buitenproportionele en niet-houdbare aanspraak op het territorium. De derde claim is het bestaan van een grote Macedonische minderheid in Griekenland. Aangezien Tziampiris politieke verkiezingen als graadmeter neemt om de wil van het volk te peilen, gebruikt hij cijfers van de verkiezingsuitslagen. De resultaten voor de Regenboogpartij (met rechten voor de Grieks-Slavofonische minderheid als hoofdpunt in het partijprogramma) zijn duidelijk. Tijdens vijf verkiezingen tussen 1994 en 2009 (waarvan vier voor het Europese Parlement) haalde de partij 0,05 tot 0,1 procent van de stemmen.³³ Volgens Tziampiris is er zodoende geen minderheid in Griekenland, behalve in de ogen van enkele activisten en academici. De laatste claim is de verdenking van Rossos dat Griekenland en Servië direct na de

---

- Dimitrios Triantaphyllou, 'The Priorities of Greek Foreign Policy Today' in: *Southeast European and Black Sea Studies* Vol. 5, No. 3, september 2005

³¹ Tziampiris, 'Greece and the Macedonian Question', 70-83.

³² Eugene Borza, een classicus die door Rossos wordt aangehaald, geeft aan dat zowel de connectie met de antieke Macedoniërs als met de Slaven een moeilijk te bewijzen zaak is. In het geval van de antieken bijvoorbeeld blijkt uit bronnen dat zowel de Macedoniërs als de Grieken in Alexanders tijd de eersten niet als Grieks zagen, maar de plaatsnamen, goden en eigennamen van de Macedoniërs waren weer wel Grieks. Het lijkt er echter op, dat alleen de cultuur van de Grieken is overgenomen. Er waren onderdelen van de Macedonische samenleving die uniek en niet-Grieks zijn. Pas na Alexander (tijdens het Hellenisme) werden de Macedoniërs als noordelijke Grieken gezien (Tziampiris, 'Greece and the Macedonian Question', 70-72 en Danforth, *The Macedonian Conflict* 168-169).

³³ De Regenboogpartij doet in Europees verband mee. Tijdens nationale verkiezingen in 2004 en 2007 deed de partij niet mee.

onafhankelijkheid afspraken om de FYROM te destabiliseren, op te splitsen en te verdelen tussen Servië en Griekenland. Na september 1991 trokken vele Serviërs naar de FYROM, waarna Milosevic het voorstel tot splitsing deed met een vage toespeling op een militaire aanval. De Griekse minister van BuZa Samaras wees het pas later af omdat hij met president Mitsotakis wilde overleggen. Kortom, door diplomatie, geopolitiek, economie en modernisering is de huidige situatie ontstaan en liggen etnische en nationalistische oorzaken niet aan de basis, maar zijn ze een middel die door de partijen worden gebruikt om druk op elkaar uit te oefenen.

Aangezien de economie als oorzaak een rol lijkt te spelen, heeft Laza Kekic dit de laatste decennia onderzocht waarbij ook rekening is gehouden met niet-economische factoren. Door de positie vanuit de redelijk zelfstandige economische positie van Joegoslavië in het Oostblok lag de effectiviteit van de economie iets onder het niveau van vergelijkbare markteconomieën als Griekenland en Turkije. Macedonië had vanaf 1991 wel problemen zoals over-industrialisatie, zwarte markt en afhankelijkheid van de Raad voor Onderlinge Economische Ondersteuning. Een ander probleem is de omgang met minderheden, waarvan de Albanese minderheid in 1994 22,7 procent van de bevolking uitmaakte. Dit had invloed op de gehele economische en politieke ontwikkelingen. Naast het wegvallen van financiële steun na de onafhankelijkheid, de problemen met de Kosovo-oorlog in 1999 (met als gevolg 250.000 Albanese vluchtelingen) en de interne Albanische opstand in 2001 voor de handel, had ook het Griekse embargo van 1994 een negatief effect. Het embargo sloot de vierde grootste exportmarkt, waarbij de beperkte EU-steun tot 1995 nauwelijks soelaas bood.³⁴

Ritsa Panagiotou behandelt de positieve kant van de betrekkingen tussen Griekenland en Macedonië en verbindt er de conclusie aan dat de goede economische banden gevaar kunnen lopen als de kwestie niet wordt opgelost.

‘Door de diplomatieke onrust en de uitdagende retoriek wordt de zorgvuldig opgebouwde en effectieve handelsrelatie vaak over het hoofd gezien. Sinds de moeilijke eerste periode tot en met het embargo van 1994 is Griekenland de belangrijkste handelspartner van Macedonië geworden. [...] Vanuit de Griekse visie biedt de lacune van kwalitatief goede producten een uitgelezen kans om die markt op te gaan met Griekse producten, gezien de trage concurrentie vanuit andere westerse leveranciers. Ook vormt Macedonië een poort naar andere Balkanlanden, mede door de lage lonen. Bovendien is Griekenland aantrekkelijk voor

---

³⁴ Laza Kekic, ‘Former Yugoslav Republic of Macedonia (FYROM)’ in: *Southeast European and Black Sea Studies* (2001) vol. 1, issue 1, 187-190.

Macedonische toeristen, vooral door de kusten van het noorden. [...] Men kan echter niet voorbijgaan aan het feit dat de onopgeloste kwestie van de naam een probleem blijft wat de bilaterale betrekkingen betreft. [...] Zorgen de diplomatieke wegversperringen, politieke spanningen en vijandige retoriek voor een ontsporing op economisch vlak?³⁵

Uit de laatste zin blijkt, dat Panagiotou de economie verbindt aan de politiek, hoewel ze goede redenen aangeeft waardoor juist die economie een redelijk stabiele factor is.

In dezelfde tijd verscheen het artikel van Dimitri Mardas en Christos Nikas, die een analyse bieden van de stand van de economische betrekkingen in 2008. De nadruk ligt op de economische, maar ook op de politieke onderlinge afhankelijkheid. Het resultaat van hun onderzoek luidt:

‘Ons werk heeft geprobeerd te laten zien dat de economische betrekkingen tussen Griekenland en Macedonië op indrukwekkende wijze zijn uitgebreid. Ondanks de nog onopgeloste bilaterale verschillen, is de onderlinge economische afhankelijkheid tussen de twee landen in zowel kwantitatieve als kwalitatieve termen gestegen.³⁶ De inspanningen van beide partijen om de statistieken te misbruiken voor eigenbelang of ze op verschillende manieren te interpreteren, suggereren dat beide regeringen proberen hun respectievelijke onderhandelingsposities te versterken gedurende de onderhandelingen over de naam.³⁷

Uit deze en voorgaande economische verklaringen blijkt dat een economische oorzaak voor de weigering van Griekenland over de naam in de afgelopen decennia te verwaarlozen is.

In 1997 verscheen het onderzoek van Efstathios Fakiolas over de rol van Griekenland in de Balkan, een visie vanuit de neo-realistische benadering.³⁸ Uit de inleiding

---

³⁵ Ritsa A. Panagiotou, ‘Greece and FYROM: the dynamics of economic relations’ in: *Southeast European and Black Sea Studies* (2008) 8:3, 227, 247-248.

³⁶ De vijf belangrijkste conclusies zijn: 1) Elk land is een belangrijke handelspartner van de ander, waarbij de handel tussen beide landen gestaag groeit. De relatieve vertraging van deze groei in een korte periode moet worden geïnterpreteerd als een teken van volwassenheid in plaats van andere oorzaken. 2) Griekenland is een belangrijke leverancier aan de FYROM en Macedonië vormt een aantrekkelijke en opkomende markt voor Griekse goederen en diensten. Bovendien lijkt de groeiende dienstensector potentieel de handel in producten te overstijgen. 3) De handelsstructuur tussen de twee partijen lijkt meer volwassen te zijn en meer gericht op de lange termijn. In het algemeen weerspiegelt het de vooruitgang in de overgang en de geleidelijke integratie van de FYROM in de Europese economie. 4) De mobiliteit van mensen en het aantal grensovergangen breiden uit in weerwil van de kwestie over visa en Schengen. [In juli 2009 werd de grens opengesteld]. Emigratie is echter nooit een onderwerp in de economische agenda. 5) De aanwezigheid van Grieks kapitaal in de FYROM is van groot belang, heeft wederzijdse voordelen en heeft een lange-termijn karakter. Verder betekent dit kapitaal veel voor de strategische sectoren van de economie en kan zij functioneren als een katalysator voor de economische ontwikkeling en de Europese koers van de FYROM.

³⁷ Dimitri Mardas & Christos Nikas, ‘Trading and investing in the name of ...: economic relations between Greece and FYROM’ in: *Southeast European and Black Sea Studies* (2008) volume 8, issue 3, 253, 266.

³⁸ De basis hiervan is de manier waarop staten in een bepaald systeem zijn geplaatst. Deze positie in het systeem heeft een beperkende kracht op het gedrag van iedere staat. Omdat de structuur van een bepaald

blijkt zijn kritische houding richting “het Westen”, dat er van uit gaat dat Griekenland een leidende positie in de regio kan vervullen. Fakiolas komt tot de conclusie dat de verdeling van de militaire en politieke macht in de Balkan in het voordeel van Turkije is. Vooral in de FYROM en Albanië is de Griekse invloed problematisch, terwijl het land meer invloed heeft in Bulgarije en Roemenië. Een nuancering is, dat Griekenland binnen de Balkan duidelijk de eerste plaats inneemt op militair, economisch en institutioneel gebied. Het laatste komt door het volledige lidmaatschap van de NAVO en de EU. Teruggrijpend op de neo-realistische visie, betekent dit dat Griekenland door de structuur van het systeem beperkt is in zowel militair, politiek als economisch handelen.³⁹

Een heel andere visie over de Griekse rol komt van een Griekse politicus die al eerder aan het woord kwam, toen in de functie van president tussen maart 2004 en oktober 2009: Kostas Karamanlis.⁴⁰ Het artikel schreef hij in 2000, toen hij partijleider van de conservatieve partij Nea Demokratia was en nog in de oppositie zat.

‘Ondanks de kleine staat met ongeveer tien miljoen inwoners, zal Griekenland een grote rol spelen bij het zekerstellen van de toekomstige stabiliteit en de voorspoed in Zuidoost-Europa en het oostelijk Middellandse zeegebied. [...] De geschiedenis van Griekenland en de geografische ligging geven het de unieke positie om bij de Europeanisering van de Balkan te helpen en hen naar een gezamenlijke en voorspoedige toekomst te begeleiden [door] het vasthouden aan de bestaande nationale grenzen, een vreedzame oplossing van geschillen en uitbreiding van de EU-leden en activiteiten. [...] Om deze rol te vervullen zijn visie, leiderschap, nauwkeurige planning en een strikte naleving van de beginselen van internationaal recht nodig. [...] Stabiliteit en genormaliseerde betrekkingen tussen Griekenland en Turkije zijn essentiële doelen [...] De breekbare etnische balans in de FYROM is gespannen, wat de vraag doet rijzen of de stabiliteit op lange termijn houdbaar is. [...] Griekenland ziet er naar uit om een sterker band met de Verenigde Staten op te bouwen met als doel de positie van Zuidoost Europa in de eenentwintigste eeuw te versterken. Griekenland rekent zowel op deze relatie als op de eigen strategische

---

systeem op die ene typische manier werkt, kan een neo-realistische theorie de beperkingen en mogelijkheden van een staat beschrijven en verklaren. Structurele belemmeringen en kansen stimuleren een staat om, bewust of onbewust, gedrag te vertonen dat leidt tot bepaalde machtsverhoudingen.

³⁹ Efstathios T. Fakiolas, ‘Greece in the new Balkans: A neo-realist approach’ in: *European Security* (1997) volume 6, issue 4, 130, 133, 141-142, 148-150.

⁴⁰ <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/1033497/Kostas-Karamanlis>, d.d. 19 juni 2012.

positie in de regio om zo een bredere vertegenwoordiging in de EU te bewerkstelligen.’⁴¹

Deze zelfbewuste visie is niet in overeenstemming met de neo-realistische visie, maar past wel in het rijtje van niet-etnische visies. Kanttekening is hierbij dat het artikel een partij-politieke achtergrond heeft.⁴²

Tot slot zijn er onderzoekers die geen uitgesproken kant kiezen, maar een verklaring geven waarbij verschillende oorzaken een plaats krijgen. Een voorbeeld van de laatste is Fotis Mavromatidis, die in zijn artikel over de rol van de EU in de Macedonische kwestie aanstipt dat de Griekse visie twee gezichten heeft. Aan de ene kant worden door de Griekse kerk en nationalistische groepen de nationalistische gevoelens van het publiek gemobiliseerd, terwijl de politiek een meer gematigd standpunt inneemt. Deze tegenstellingen tussen het politieke systeem en de Griekse samenleving maken deel uit van de complexe situatie waarin Griekenland goede economische maar slechte politieke betrekkingen met Macedonië heeft. Mavromatidis benoemt dit als ‘het tweeslachtige karakter van de Griekse buitenlandse politiek, waarin stabiliteit bereikt moet worden door uitbreiding in de Balkan met tegelijkertijd het behoud van de nationale eigenschappen’.⁴³ Als basisprobleem noemt hij aan de Macedonische kant de noodzaak van de naam als voorwaarde voor het bestaan van hun natie, omdat die naam sinds zestig jaar deel uitmaakt van hun identiteit en verandering bijna onmogelijk nu de “etnogenese” bijna is afgerond. Aan Griekse zijde ligt het probleem vooral in de diepgewortelde historische en emotionele dimensie gekoppeld aan een nationale trots. Daarbij komt de dreiging van buitenaf door een land met dezelfde naam als een Griekse provincie en met een irredentistische houding jegens Griekenland.⁴⁴ Hij benoemt het probleem van het buitenlands beleid in het algemeen. Het land wordt geplaagd door geesten uit het verleden, die omschreven worden als de “negatieve rol van buitenlandse machten” en door de Griekse publieke opinie die “sterk gepolitiseerd is maar weinig geïnformeerd.” Dit leidt volgens Mavromatidis tot een wantrouwige en verdedigende houding, waarbij de steun die de politiek zoekt bij de Kerk en de publieke opinie niet bijdraagt tot een constructieve buitenlandse politiek.⁴⁵

---

⁴¹ Kostas Karamanlis, ‘Greece: The EU's anchor of stability in a troubled region’ in: *The Washington Quarterly* 23:2 (2000) 7-11.

⁴² Het gaat nadrukkelijk om het etnisch-nationalisme. Het staatsnationalisme is overduidelijk aanwezig in zijn tekst over de rol en de unieke positie van Griekenland.

⁴³ Fotis Mavromatidis, ‘The Role of the European Union in the Name Dispute between Greece and FYR Macedonia’ in: *Journal of Contemporary European Studies* Vol. 18, No. 1, 47–62, March 2010, 56.

⁴⁴ Mavromatidis, ‘The Role of the European Union in the Name Dispute’, 51.

⁴⁵ Mavromatidis, ‘The Role of the European Union in the Name Dispute’, 53-54.

Uit deze inventarisatie blijkt, dat de visies en verklaringen die vraagtekens stellen bij het nationalisme of uitgaan van etnische en nationalistische belangen alsnog ver uit elkaar liggen. Van harde economische cijfers tot politiek gekleurde uitspraken laten zij echter zien dat de nationalistische visie die het grote publiek krijgt voorgeschoteld een diepere laag heeft die nauwelijks aan bod komt, maar die hopelijk een grotere rol speelt achter de schermen en in de onderhandelingen. Deze problematiek leidt tot de hoofdvraag in dit onderzoek. De hoofdvraag luidt als volgt:

In hoeverre is de overheersende etnisch-nationalistische uitleg van Danforth e.a. voor de Griekse positie inzake de Macedonische naamkwestie van 1991 tot op heden toereikend en/of is de verklaring van Gounaris e.a. steekhoudend, waarin de etnisch-nationalistische argumenten alleen gelden als diplomatiek alibi voor diepere economische, diplomatieke en/of politieke motivaties?

Dit onderzoek wil de mogelijke oorzaken voor de Griekse houding in kaart brengen, omdat Griekenland de sleutel voor toetreding in handen heeft. Om het onderzoek in context te plaatsen wordt ingegaan op verschillende begrippen die tot verwarring kunnen leiden en die dat in de discussie daadwerkelijk hebben gedaan. Etniciteit, nationalisme en etnisch-nationalisme zijn hier de belangrijkste begrippen. Verder komen de standpunten van Macedonië, Griekenland, de EU en andere spelers aan bod. Het onderzoek zal zich hierna toespitsen op een aantal sleutelmomenten naar aanleiding van Tziampiris' overzicht van de officiële onderhandelingen en beslissingen. Het eerste moment is het uitroepen van de onafhankelijkheid van Macedonië. De tweede is de Griekse boycot van de nieuwe republiek. Vervolgens wordt het Interim Akkoord uit 1995 behandeld, waarna de erkenning van Macedonië door de VS aan bod komt. Tot slot worden de effecten van de nieuwe namen van de luchthavens besproken. De reden om voor deze specifieke momenten te kiezen is omdat ze allen aanleiding hebben gegeven tot een toenadering of juist een verwijdering die van invloed is geweest op de Macedonische naamkwestie. Deze vijf momenten worden geanalyseerd aan de hand van etnisch-nationalistische argumenten en economische, diplomatieke en politieke argumenten. Om dit uitgebreid en nauwkeurig te kunnen doen, wordt er gebruik gemaakt van beschikbaar empirisch materiaal. De artikelen uit de inleiding zijn het uitgangspunt, want zij gebruiken deels primair materiaal. Toegevoegde primaire bronnen zijn rapporten, EU-, NAVO- en regeringsdocumenten en eventuele andere primaire bronnen, aangevuld met secundaire bronnen zoals opiniestukken

in de media en interviews. Uit de vergelijking van de bronnen met de verklaringen is een conclusie te trekken die een antwoord geeft op de onderzoeksvraag.

De inhoud behelst de inleiding met een overzicht van de situatie. Etnisch-nationalistische en politieke, diplomatieke en economische verklaringen worden hier eveneens behandeld. In het eerste hoofdstuk worden de begrippen en hun soms verschillend geïnterpreteerde betekenis verduidelijkt. Hoofdstuk twee beschrijft de huidige stand van zaken wat de visie van Macedonië, Griekenland, de EU, de NAVO en de bemiddelaar betreft. Deze onderdelen vormen de context waarin het onderzoek plaatsvindt. In het daarop volgende hoofdstuk worden de vijf sleutelmomenten aan de hand van beide verklaringen met empirisch bronnen vergeleken om in het vierde hoofdstuk tot een conclusie over de oorzaken van het Griekse standpunt te komen. De toevoegingen of aanpassingen worden in de citaten aangegeven met [...]. Alle citaten en vertalingen zijn voorzien van de typische stijl en spelling van desbetreffende bron.

Hoofdstuk 1

Context: Toelichting begrippen en visies van de betrokken partijen

BEGRIPPEN

In dit deel gaat het om de definitie van nationalisme, etnisch-nationalisme en etniciteit, begrippen die in de vele documentatie en artikelen niet altijd duidelijk zijn, maar voor de verdere behandeling van het onderwerp van de achterliggende redenen voor het Griekse veto een eenduidige betekenis behoeven. Zoals Roumen Daskalov in zijn artikel uit 2004 duidelijk maakt, zijn de “nationale” identiteiten in de regio vloeibaar, flexibel en veranderlijk. Dit komt niet alleen omdat identiteiten soms foutief worden gebruikt, maar vooral omdat identiteit die in een bepaalde periode en in een bepaald gebied gold veranderde in een tijdloos onderdeel en zich zo tot een dogma op basis van onwaarheden ontwikkelde.⁴⁶ Deze wetenschap is van belang bij het begrijpen van de problematiek van het etnisch nationalisme. Loring M. Danforth behandelt de geschiedenis van de Macedonische kwestie op basis van dit soort etnisch-nationalistische gronden. Zo gaat hij in zijn artikel over Alexander de Grote en het Macedonische conflict uit van drie punten. De eerste is een opsomming van de geschiedenis volgens de selectie van de schrijver. Het tweede en derde punt behandelt hij vanuit ‘recent theoretisch werk over nationalisme en de constructie van nationale identiteiten en culturen’. Vanuit deze invalshoek onderzoekt hij de rol van de klassieke archeologie in de vorming van het “symbolische kapitaal” waaronder de zestienpuntige ster of zon en Alexander de Grote. Ook laat hij zien hoe beide partijen hun nationale belangen uitdragen in de academische wereld, de publieke opinie en op het internationale toneel. Het begrip nationalisme wordt door Danforth behandeld in de context van het begrip primordialisme. Nationalisme is hier de ideologie waarin het doel is om een politieke staat te scheppen met een duidelijk begrensd territorium vanuit homogene culturele samenlevingen of naties. Hiermee gaat hij voorbij aan een ander soort nationalisme, namelijk die waarin een zekere diversiteit van herkomsten, religies en identiteiten na de vorming van een staat worden ingepast en genationaliseerd. Dit is het staatsnationalisme waar de burgers, onafhankelijk van afkomst of etniciteit, de staat vormen. Bescherming en behoud van het territorium zijn hier van groot belang. Het nationalisme van Danforth, dat van het begrip primordialisme uitgaat, neemt juist de al bestaande culturele vormen als uitgangspunt om de nationale legitimiteit te construeren. Bij de bestaande culturele vormen horen opvattingen over bloedverwantschap, ras, taal, afkomst,

---

⁴⁶ Daskalov, ‘The Balkans, Identities, Wars, Memories’, 533.

religie enzovoort. Kenmerken van deze vorm van nationalisme zijn homogeniteit, begrenzing en continuïteit, wat betekent dat een gezamenlijke cultuur, identiteit en afkomst een grote rol spelen. Het bestaan van deze drie onderdelen is volgens Richard Handler (aangehaald door Danforth) de grondslag voor de nationale identiteit en het bewijs voor het bestaan van de natie. Ook zijn het aspecten van het idee wat een volk een volk maakt, waardoor deze vorm van nationalisme etnisch-nationalisme genoemd wordt. Waar nationalist een territoriale claim leggen, construeren etnisch-nationalisten volgens Handler een ‘unieke cultuur en geschiedenis die van de mensen uitgaat en ze verbindt. Hier komt men op het punt waar het eigendomsrecht van het culturele bezit ter discussie komt’.⁴⁷ Nationalisme heeft dan als doel de etnische groep te veranderen in een abstractere gepolitiseerde categorie, namelijk de natie. Zo’n natie, die door een etnische groep wordt gevormd kan over bestaande grenzen heen bestaan, zoals de Koerden. Vervolgens wordt die natie het enige criterium om een staat te vormen, dus met een afgebakend territorium.⁴⁸ Het begrip etniciteit is zeer nauw verbonden met voorgaande omschrijving. Volgens de beschrijving die de Nederlandse overheid hanteert is etniciteit ‘een verzameling van culturele kenmerken en gedragingen die door een groep mensen worden gedeeld en van generatie op generatie worden overgedragen. Leden van etnische groepen identificeren zich met gezamenlijke factoren, zoals nationaliteit, afstamming, uiterlijke kenmerken, religie, taal, cultuur of geschiedenis.’⁴⁹ Hierin zijn de culturele en de (primordiaal-) nationalistische kenmerken te zien die ook in Danforth naar voren komen. In de korte geschiedenis van de naamkwesitie komen al deze onderdelen aan de orde, gebruikt door zowel politici en wetenschappers als in de media en de publieke opinie. In dit onderzoek zal daarom gebruik worden gemaakt van het begrip nationalisme zoals Danforth het beschreef; een vorm die gebaseerd is op de etnische basis. In de overheidsstandpunten is een deel van die beginselen terug te vinden. Sleutelwoorden die in de teksten wijzen op een nationalistische gedachtegang zijn identiteit, geschiedenis, minderheid, erfgoed en territorium in combinatie met volk of etnische groepen. Het woord territorium kan ook een politieke lading hebben in de context van regionale en internationale stabiliteit zonder connotatie met een volk of etniciteit. In dit onderzoek zijn beide interpretaties terug te vinden bij respectievelijk het staatsnationalisme en bij de politiek-diplomatieke richting.⁵⁰

---

⁴⁷ Danforth, ‘Alexander the Great and the Macedonian Conflict’, 352-353.

⁴⁸ Danforth, *The Macedonian Conflict*, 14.

⁴⁹ <http://www.nationaalkompas.nl/bevolking/eticiteit/wat-is-eticiteit/> via de website van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport d.d. 21 mei 2012.

⁵⁰ Voor een korte uitleg over de interpretaties van het gebied “Macedonië” en de “Macedoniër” zie appendix.

GRIEKENLAND

Via het Ministerie van Buitenlandse Zaken legt de Griekse overheid zijn visie neer in het hier gedeeltelijk weergegeven document.

‘De kwestie over de naam van de Voormalige Joegoslavische Republiek van Macedonië (FYROM) is niet alleen een debat over historische feiten of symbolen. Het gaat om de houding van een lid van de VN, de FYROM, die tegen de fundamentele principes van internationale wetten en regels ingaat; in het bijzonder respect voor goed nabuurschap, soevereiniteit en territoriale integriteit. De naamkwestie is hiermee een probleem met regionale en internationale dimensies die zich voornamelijk uit in het steunen van irredentistische en territoriale ambities aan de kant van de FYROM. Dit gebeurt door het verdraaien van de geschiedenis en het toe-eigenen van de Griekse nationale en historische erfenis. [...] De term ‘Macedonia’, wat een Grieks woord is, refereert historisch gezien aan het Koninkrijk en de cultuur van de antieke Macedoniërs, die tot de Helleense natie behoorden en zo een onbetwistbaar deel uitmaken van het Griekse historische en culturele erfgoed. [...] Het kerngebied van het antieke Macedonië ligt binnen de hedendaagse Griekse grens, behelst het noordelijke deel van de Griekse staat en heet Macedonië. Er wonen nu ongeveer 2,5 miljoen Grieken in deze regio en zij en hun voorvaderen hebben zichzelf door de eeuwen heen als Macedoniërs gezien en zich zo genoemd. [...] Tito gaf de regio de status van een federaal onderdeel van de nieuwe Socialistische Federale Republiek van Macedonië [...] Ondertussen begon hij met het cultiveren van het idee van een aparte “Macedonische natie”. [...] Tito’s intenties met betrekking tot de grotere Macedonische regio werden al in 1944 bevestigd, toen hij openlijk verklaarde dat het zijn doel was om “alle delen van het in 1912 en 1913 door de Balkan-imperialisten opgesplitste Macedonië te verenigen”. In december 1944 stuurde Griekenland een bericht van het Ministerie van Buitenlandse Zaken naar de autoriteiten van de Verenigde Staten. [Hun reactie luidde dat] het gebruik van termen als Macedonische ‘natie’, Macedonisch ‘vaderland’ of Macedonisch ‘nationaal bewustzijn’ als onrechtmatige demagogie werd gezien die noch een etnische, noch een politieke realiteit representeert. Tegen deze historische achtergrond verklaarde de FYROM zich in 1991 onafhankelijk, hierbij zijn bestaan als onafhankelijke staat baserend op het kunstmatige en valse denkbeeld van een ‘Macedonische natie’, die systematisch gecultiveerd was door het vervalsen van de geschiedenis en het uitbuiten van het antieke Macedonië, puur

vanwege dan geschikte politieke redenen. Griekenland reageerde sterk op deze diefstal van zijn historische en culturele erfgoed en de verraderlijke territoriale en irredentistische intenties van de FYROM. De kwestie werd voor de VN Veiligheidsraad gebracht, die [...] adviseerde om met een snelle regeling te komen met als doel de vreedzame relaties en goed nabuurschap in de regio te bewaren. [...] In de tijd die is verstreken sinds de ondertekening van het Interim Akkoord heeft de FYROM regelmatig de afgesproken regels en daaruit voortvloeiende verplichtingen geschonden, namelijk de vijf volgende: Het ondersteunen van territoriale ideeën tegen Griekenland via het tonen van Grieks gebied als onderdeel van een groter territorium van een ‘groter’ FYROM op kaarten, in schoolboeken, in geschiedenisboeken etcetera (schending van artikelen 2, 3, 4 en 7.1). Het steunen van irredentistische claims en het opzetten van nationalistische sentimenten binnen Griekenland (schending van artikel 6.2). Het gebruik van de naam ‘Republiek van Macedonië’ bij internationale organisaties – inclusief de VN – terwijl alleen het gebruik van de naam FYROM voorwaarde voor deelname is (schending van artikel 11.1). Het gebruik van symbolen – inclusief de Zon van Vergina en andere symbolen die deel uitmaken van het Griekse historische en culturele erfgoed – waarvan het gebruik is verboden in artikel 7.2. Andere voorbeelden van het schenden van dit artikel zijn het omdopen van Skopjes luchthaven in ‘Alexander de Grote’, het oprichten van beelden van Alexander de Grote en Philippos de Tweede en de benaming van de sectie van Corridor X⁵¹ door de FYROM als ‘Alexander de Macedoniër’. Tot slot het ondernemen of tolereren van provocatieve acties die leiden tot vijandigheid en fanatisme, inclusief het onteren van de Griekse vlag [...], intimidatie van Griekse ondernemingen, ondernemers en toeristen etcetera (schending van artikel 7.1). [...] Duidelijk is, dat de houding van de FYROM de afronding van het lidmaatschap van de NAVO of de EU tegenhoudt, ervan uitgaande dat deze twee organisaties zijn gebaseerd op de fundamentele principes van de VN-handvest – inclusief het principe van goed nabuurschap - die door de FYROM niet worden gerespecteerd. Vanuit dit standpunt is tijdens de Boekarest NAVO-top in april 2008 door de Alliantie een collectief en unaniem besluit genomen om een uitnodiging tot aanmelding uit te breiden naar de FYROM zodra de naamkwestie op een voor beide partijen acceptabele manier is afgerond. De EU

---

⁵¹ Gedeelte van de tolweg die Oostenrijk met Griekenland verbindt via onder andere Macedonië.
<http://www.ebrd.com/english/pages/project/psd/2010/41981.shtml> d.d. 21 mei 2012.

besloot tijdens de Europese Raad in juni 2008, eveneens collectief en unaniem, dat de oplossing van de naamkwestie in een tweezijdige acceptatie een fundamentele voorwaarde is om verder te gaan in de volgende stappen op weg naar FYROMs lidmaatschap van de EU. [...] De realiteit is hoe dan ook, dat Griekenland de Europese en Euro-Atlantische perspectieven van de FYROM eerder steunt dan tegenwerkt. Het was met instemming van Griekenland dat de eis voor visa voor FYROM-burgers werd afgeschaft. [...] In plaats van erkenning en waardering te tonen voor de steun van Griekenland aan de Europese en Euro-Atlantische weg, beantwoordt de FYROM deze gebaren van steun met nieuwe provocaties en een verharde houding. Een samengestelde naam met geografische kwalificaties voor algemeen gebruik (*erga omnes*) is de best mogelijke basis om tot een eerlijk, wederzijds en voordelig compromis te komen waarbij geen winnaars of verliezers zijn. Deze naam zal het fundament zijn voor een ontwikkeling van een gezonde en stabiele bilaterale relatie, die gebaseerd is op het principe van goed nabuurschap, waarbij vrede en stabiliteit in de wijde regio versterkt worden. Griekenland verlangt en streeft naar een wederzijds acceptabele, heldere en definitieve beslissing in de naamkwestie – via een oplossing die in de toekomst geen spanningen kan veroorzaken – op een zo kort mogelijke termijn. De Griekse regering neemt iedere noodzakelijke stap in deze richting, wat bewezen wordt door de herhaalde vergaderingen op Grieks initiatief op het hoogste politieke niveau. Ondanks het bestaan van deze ernstige kwestie die zoveel impact heeft op de relaties tussen de twee landen blijft Griekenland op economisch gebied een grote speler in de FYROM met substantiële en onderscheidende bijdragen aan ontwikkeling, werkgelegenheid, infrastructuur enzovoort in ons buurland. [...] ⁵²

In deze laatste versie ontbreekt de uitspraak van het Internationaal Gerechtshof van 5 december 2011. Hierin is Griekenland veroordeeld voor het schenden van artikel 11 paragraaf 1 van het Interim Akkoord. In dit artikel is vastgesteld dat Griekenland het eventuele lidmaatschap van FYROM tot internationale, multilaterale en regionale organisaties waarvan Griekenland al deel uitmaakt niet zal tegenwerken. De uitspraak heeft weinig voordeel gehad voor Macedonië en het heeft de standpunten van Griekenland, de EU en de NAVO niet beïnvloed, zodat deze visie hierboven nog steeds van kracht is.

---

⁵² Via het Ministerie van Buitenlandse Zaken van Griekenland ontvangen link. Volledige vertaling in verband met de woordkeuze en de algehele opbouw. <http://www.mfa.gr/en/fyrom-name-issue/> d.d. 13 mei 2012

MACEDONIË

De visie die de regering van Macedonië uitdraagt is als volgt⁵³:

‘Sinds de onafhankelijkheid in januari 1991 is lidmaatschap van de EU één van de strategische doelen van de Republiek van Macedonië (RM). [...] Op 15 januari 1999 stelde de Europese Unie de Arbitrage Commissie in onder leiding van de president van het Franse Grondwettelijk Hof de heer Robert Badinter. Deze Commissie stelde vast dat de RM voldeed aan alle criteria voor internationale erkenning en dat de naam geen enkele territoriale bedreiging vormde. Desondanks is het proces van internationale erkenning en bevestiging van diplomatieke betrekkingen met de EU vertraagd door de tegenwerking van Griekenland wat betreft de erkenning van de constitutionele naam van de RM. Volledige diplomatieke betrekkingen tussen de RM en de EU werden in december 1995 ingesteld, waarna de RM de Missie naar de EU startte. [Opsomming van diverse bilaterale en multilaterale overeenkomsten en commissies.⁵⁴] Op 22 maart 2004 te Dublin, Republiek van Ierland, diende de regering van de RM de aanvraag tot toetreding als lid van de EU in [...]. Tijdens de top in Brussel op 17 december 2005 besloot de Europese Raad dat de RM kandidaat-lidstaat werd. [...] Na publicatie van het Voortgangsrapport op 14 oktober 2009 heeft de Europese Commissie aanbevolen om de onderhandelingen voor toetreding van de RM tot de EU te starten. Dit besluit is genomen op basis van de overtuigende progressie, met name op het gebied van de prioriteiten, bekend als de 8+1 criteria, alsmede de uitvoering van de politieke eisen volgens Kopenhagen.⁵⁵ Op 1 december 2009 trad [...] het Verdrag van Lissabon in werking. Dit verdrag opende de weg tot institutionele hervormingen en verbreding met nieuwe lidstaten waaronder de Republiek van Macedonië [...]. Op 30 november liet de Europese Raad weten dat de vrijheid van reizen voor Macedonische burgers vanaf 19 december 2009 inging. [...] Het Europese Parlement benadrukt dat het

---

⁵³ De website van de Assembly of the Republic of Macedonia onder het kopje ‘European Union/ Republic of Macedonia on the way to the EU’. www.sobranie.mk/en/default-en.aspx?ItemID=E51D1627D9969249AABFF136D8EFB38A d.d. 13 mei 2012.

⁵⁴ Stappen tot Dublin: Februari 1998: eerste stap tot politieke dialoog tussen de RM en de EU. In 1999 oprichting nieuw samenwerkingsverband tussen de EU en de westelijke Balkanlanden, namelijk het Stabilisatie en Associatie Proces (SAP). In april 2001 was de RM het eerste van deze landen die het Stabilisatie en Associatie Akkoord ondertekende.

⁵⁵ De Raad besloot in Kopenhagen dat lidmaatschap aan de volgende criteria moet voldoen: 1) de kandidaat-lidstaat heeft stabiele instanties die de democratie, rechtspraak, mensenrechten en respect en bescherming voor minderheden garanderen. 2) het bestaan van een functionerende markteconomie, naast de capaciteit om te reageren op commerciële druk en marktwerking binnen de Unie. 3) de mogelijkheid om de verplichtingen te dragen die bij het lidmaatschap horen, inclusief het volgen van de doelen van de politieke, economische en monetaire unie. Aan deze punten is toegevoegd dat de capaciteit van de Unie om nieuwe lidstaten op te nemen ook onderdeel is van het proces in het algemeen belang van de Unie en de kandidaat-lidstaten.

voorzicht op het lidmaatschap de leidraad vormt voor hervormingen in het land en dat het van het grootste belang is voor de politieke stabiliteit en het gezamenlijke doel van de landelijke politieke actoren en etnische groeperingen in de Republiek van Macedonië’.

Het laatste deel van het stuk behandelt de meer technische kant van de stappen die te gaan zijn voor iedere kandidaat-lidstaat om volwaardig lid te worden van de EU.

In verslagen van vergaderingen die te vinden zijn via de website van de overheid van Macedonië is geen apart hoofdstuk te vinden over de naamkwestie, ook in de keuzelijst op de startpagina is er niets over te zien. Na het doorzoeken van de gedigitaliseerde en openbaar gemaakte verslagen is er echter wel een specifiek standpunt over de naam terug te halen. Zo schreef president Traykovski in 2003, na een inleiding die positief was over de steun van Griekenland na de ratificatie van het SAA⁵⁶, dat hij

‘hoopt dat Griekenland ons lidmaatschap van de EU blijft steunen en promoten. De afgelopen jaren verminderde de importantie van het debat over de naam niet. Het blijft een zaak van groot strategisch en historisch belang voor onze natie en ons land. Ik verwacht dat de geschillen in de nabije toekomst op de enige eerlijke en internationaal legale manier wordt opgelost – met respect voor het soevereine recht van een land om zichzelf de naam te geven waartoe de burgers hebben besloten.’⁵⁷

President Poposki gaat dieper in op de kwestie tijdens een toespraak op 30 juli 2003:

‘...Een andere oorlog [...] werd aan Macedonië opgedrongen – een oorlog om onze naam, identiteit en overleving. De naam, die we al eeuwen dragen is nog steeds een punt van geschil. [...] We willen geloven dat de houding van onze burens tot het verleden behoort – de houding die ons onze nationale identiteit, taal, eigen staat, naam of kerk ontzegt. Maar het blijkt niet zo te zijn. Toch is er een trend van breed opgezette en goede betrekkingen met al onze burens. Wij willen ons land van een “twistappel” omvormen tot [...] een factor van vreedzaamheid, stabiliteit en samenwerking.’⁵⁸

Uit de notulen van de vergadering met de EU blijkt inhoudelijk weinig van de visie op de naamkwestie, alleen in verband met de toetreding: Poposki bedankt het Europese Parlement voor de steun gedurende het toetredingsproces. Hij benadrukt ‘de noodzaak van de onderhandelingen en de invloed die dit heeft op hervormingen in Macedonië en de

---

⁵⁶ Stabilisatie en Associatie Akkoord 9 april 2001; ter bevordering van de samenwerking tussen de Balkanlanden ten behoeve van de rust in de regio.

⁵⁷ www.sobranie.mk/en/default.asp?pSearch=name+dispute&image2.x=0&image2.y=0 Document 66, annual adress.doc. d.d. 2-6-2012.

⁵⁸ www.sobranie.mk/en/default.asp?pSearch=name+dispute&image2.x=0&image2.y=0, Document 28, gover-Ilinden-prevod.doc. d.d. 2-6-2012.

regio, maar ook op het bilaterale geschil tussen de Macedonische Republiek en Griekenland [...].’ Hij voegt er aan toe dat de naamkwes­tie geen effect zou moeten hebben op de onderhandelingen die leiden naar toetreding tot de EU. Zo duidelijk als de opstelling van de Griekse regering over de naamkwes­tie wordt de uiting van de Macedonische regering niet. Deze beide standpunten, die voornamelijk uit de jaren 2008-2010 stammen, zijn de officiële regeringsvisies, waarbij te zien is dat beide partijen welwillend staan tegenover deelname aan de EU.⁵⁹

EU

Uit het document van de Europese Commissie over de toetreding van de FYROM komt de inleiding die het standpunt van de EU verduidelijkt.⁶⁰

‘De FYROM presenteerde zijn aanvraag voor lidmaatschap van de EU op 22 maart 2004 en de Raad van Ministers vroeg de Commissie om een opinie over deze aanvraag op 17 mei 2004, dit in lijn met de procedure die is vastgelegd in artikel 49 van het Verdrag van de Europese Unie, die zegt dat: “Iedere Europese staat die de beginselen van artikel 6(1) respecteert mag een aanvraag tot lid van de Unie indienen. Deze aanvraag wordt bij de Raad ingediend, die unaniem besluit na consultatie bij de Commissie en na ontvangst van de instemming van het Europese Parlement, die zal beslissen met een absolute meerderheid van de deelnemende leden”.⁶¹ [...] De aanvraag van de FYROM voor lidmaatschap is onderdeel van een historisch proces, waarin de westelijke Balkanlanden de politieke crises in hun regio overwinnen en zich oriënteren op een door de Unie gecreëerde periode van vrede, stabiliteit en voorspoed. In het in juni 2003 door de Europese Raad aangenomen “Thessaloniki Plan voor de westelijke Balkan” benadrukt de EU “*dat de volgende stappen van de westelijke Balkan onderweg naar de EU in hun eigen handen liggen en afhankelijk zijn van ieder afzonderlijk land om hervormingen te implementeren, hierbij de criteria volgend die*

---

⁵⁹ Als toevoeging een bijna anekdotische uitspraak van ex-president Kiro Gligorov die de wat minder uitgesproken visie van Macedonië lijkt te verwoorden: ‘Gerenommeerde historici lachen om wat er in mijn land gebeurt... Er zijn historici die beweren dat we al tweeduizend jaar vóór Alexander de Grote in deze contreien leefden. Het is vermakelijk... ik vertelde een bevriende historicus dat als het zo doorgaat, we rechtstreeks afstammen van Adam en Eva en dat bewezen wordt dat het Paradijs ook ons Macedonisch eigendom was’. Tziampiris, ‘Greece and the Macedonian Question’, 71. De uitspraak is gedaan in 2009.

⁶⁰ Commission Opinion on the application from the former Yugoslav Republic of Macedonia for membership of the European Union {SEC(2005)1425} en {SEC(2005)1429}. <http://tinyurl.com/cj4type3> d.d. 5 juni 2012. Het rapport met de gedetailleerde analyse waar deze Opinie op is gebaseerd is openbaar gemaakt als apart document: *Analytical Report for the Opinion on the application from the former Yugoslav Republic of Macedonia for EU membership*.

⁶¹ Artikel 6(1) zegt dat “de Unie gebaseerd is op de beginselen van vrijheid, democratie, respect voor mensenrechten en fundamentele vrijheden, en de rechtspraak, beginselen die algemeen aanvaard zijn door de Lidstaten.”

zijn vastgelegd bij de Europese Raad in Kopenhagen in 1993⁶² en in het Stabilisatie en Associatie Proces⁶³.

De rest van het stuk behandelt de deelgebieden waarop de FYROM zich ontwikkelt en of het al dan niet voldoet aan de eisen, waarbij er niets over de naamkwestie aan bod komt.

Dit gebeurt wel in een toegevoegd document bij het rapport over uitbreiding van de EU uit 2011.⁶⁴ Hierin wordt gerapporteerd over de relatie tussen Macedonië en Griekenland in het hoofdstuk over regionale zaken en internationale verplichtingen.

‘De betrekkingen met Griekenland bleven hecht, voornamelijk in de economische richting, maar zij bleven negatief beïnvloed door het onopgeloste probleem van de naam. Het land blijft betrokken in besprekingen onder auspiciën van de VN en eveneens in rechtstreekse bijeenkomsten met de minister-presidenten met als doel de kwestie op te lossen. De regering heeft een standbeeld in het centrum van Skopje opgericht dat door Griekenland als provocatie is opgevat door de gelijkenis met Alexander de Grote. Handelwijzen en verklaringen die een mogelijke negatieve invloed hebben op de goede betrekkingen tussen de buurlanden moeten voorkomen worden. [...] Het onderhouden van goede betrekkingen met het buurland, inclusief een uitonderhandelde en wederzijds aanvaardbare naam als oplossing van de naamkwestie onder auspiciën van de VN blijft essentieel.’

De visie van de EU die duidelijk maakt waarom Macedonië en de andere westelijke Balkanlanden lidstaten mogen worden is in de Resolutie van het Europees Parlement van 10 februari 2010 te vinden, waar de doelen worden toegelicht:⁶⁵

‘[Hierbij overwegend dat] A. Het uitbreidingsproces voor zowel de toetredende landen als de Europese Unie als geheel gunstig is. B. Het vooruitzicht op integratie in de EU een positieve invloed heeft op de hervormingen in de westelijke Balkan die de stabiliteit, vrede en welvaart bevorderen. C. De bestrijding van corruptie in een land dat tot de EU toe wil treden een belangrijk prioriteit op de agenda is. D. De Republiek van Macedonië het hervormingsproces zal voortzetten en toe zal treden zodra het land voldoet aan alle criteria van Kopenhagen. [De resolutie vervolgt dan in nummering] 1. Het Europees Parlement prijst de Republiek van

---

⁶² Zie voetnoot 24.

⁶³ Het Stabilisatie en Associatie Proces (SAP) is als het Stabilisatie en Associatie Akkoord in april 2004 in werking getreden. Zie de inleiding.

⁶⁴ Commission Staff Working Paper: *The Republic of Macedonia 2011 Progress Report, Accompanying the document* ‘Communication from the Commission to the European Parliament and the Council; Enlargement Strategy and Main Challenges 2011-2012 {COM(2011)666}’ 23. <http://tinyurl.com/d4covwq> d.d. 5 juni 2012.

⁶⁵ RESOLUTION on the 2009 progress report on the Republic of Macedonia B7-0065/2010, 7-8. <http://tinyurl.com/7alq2nl> d.d. 5 juni 2012.

Macedonië met de geboekte vooruitgang sinds de verschijning van het laatste voortgangsrapport; constateert met genoegen dat de Commissie op basis van die vooruitgang de start van de toetredingsonderhandelingen heeft aanbevolen; roept de Raad op om deze aanbeveling tijdens de top in maart 2010 te bevestigen in overeenstemming met de conclusies van de Raden van Buitenlandse en Algemene Zaken van 7 en 8 december 2009; verwacht dat de onderhandelingen in de nabije toekomst een aanvang nemen. 2. Het EP benadrukt dat het heldere, tastbare en actuele vooruitzicht op het EU-lidmaatschap van de landen in de regio de belangrijkste drijvende kracht achter het hervormingsproces is en van de Republiek van Macedonië in het bijzonder; herinnert er nogmaals aan dat een ongehinderde voortgang richting het EU-lidmaatschap van het grootste belang is voor het waarborgen van politieke stabiliteit en dat het gemeenschappelijke doel breed gedragen moet zijn door 's lands politieke actoren en etnische groeperingen.'

Uit deze teksten blijkt dat de EU oog heeft voor de achtergronden van het naamdispuut. Toch is het een zaak voor bilateraal overleg, een teken dat de soevereiniteit van beide landen wordt gerespecteerd, maar ook buiten de EU om moet worden opgelost.

NAVO

The Guardian laat in een artikel van 5 december 2011 hoop doorschemeren op een uitnodiging voor Macedonië naar aanleiding van de uitspraak van het Internationaal Hof in Den Haag.⁶⁶ In het artikel worden de reacties van de Macedonische minister van Buitenlandse Zaken Nikola Poposki en de Griekse minister van Buitenlandse Zaken Stavros Dimas beschreven. Van Poposki komt het eerste citaat: 'Deze uitspraak zal de voorspoed en zekerheid in de regio waarschijnlijk verhogen. Nu hebben we de mogelijkheid om frustraties uit het verleden te vergeten en naar de toekomst te kijken. De beslissing van het Hof is extreem positief in die zin dat het recht zegeviert. Het betekent dat we in goed vertrouwen hebben onderhandeld met Griekenland en dat er geen enkel argument meer is tegen ons lidmaatschap van de NAVO en de EU.' Verder zei hij, dat het oordeel bewijst dat het Griekse veto van de aanvraag van Macedonië voor toetreding tot de NAVO illegaal was en hij waarschuwde dat er geen herhaling mag komen. Poposki erkende dat het oordeel geen oplossing biedt voor de naamkwestie, maar hij geloofde dat het wel het pad kan effenen voor een definitieve overeenkomst. De Griekse minister van Buitenlandse Zaken geeft aan dat zijn land de uitspraak zal beoordelen. Vervolgens geeft hij via een verklaring

---

⁶⁶ <http://www.guardian.co.uk/world/2011/dec/05/macedonia-nato-eu-greece-icj> d.d. 14 mei 2012.

de Griekse mening weer. ‘Griekenland zal doorgaan met het nastreven van onderhandelingen in goed vertrouwen om tot een wederzijds acceptabele oplossing over de naam voor de FYROM te komen, naar de geest en de letter van de relevante resoluties van de Veiligheidsraad en de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties’. Het artikel sluit af met de zin dat Macedonië waarschijnlijk een aanvraag voor het NAVO-lidmaatschap zal doen tijdens de top in Chicago in mei 2012. Dit brengt ons naar het laatst bekende standpunt van de NAVO, dat dateert van 27 april 2012. In een artikel dat via de website Balkan Insight verscheen, wordt verslag gedaan van de NAVO-top in Chicago.⁶⁷

In een gevoelige slag voor de hoop van Skopje op een doorbraak tijdens de Alliantie-top in Chicago heeft de VS herhaald dat Macedonië eerst de naamkwestie met Griekenland moet oplossen voor er sprake is van een uitnodiging. De uitspraken van de VS-official maakten een einde aan de schrale hoop van Macedonië dat zij meer zouden ontvangen dan warme woorden tijdens de aanstaande top [van 20 tot 22 mei 2012] in de VS. Er volgt een opsomming van meningen die duidelijk maken wat het standpunt van de NAVO is. Tina Kaidanow, van het VS Bureau van Europese en Euraziatische Zaken zegt dat Macedonië aan de belangrijke criteria van de NAVO-leden voldoet en dat het land bijgedragen heeft aan regionale en globale veiligheid. Toch herhaalt zij de wens van de VS dat het land voor een oplossing voor de Grieks-Macedonische “naam”-kwestie zorgt voordat de NAVO het lidmaatschapsvoorstel naar Macedonië kan uitbreiden. Dezelfde woorden kwamen van het Duitse ministerie van Defensie. Christian Schmidt, staatssecretaris van het betreffende ministerie, zegt dat het toekomstige lidmaatschap van Macedonië van de NAVO en de EU afhangt van het verwijderen van de bestaande obstakels. De chronologie vanaf 2008, toen Griekenland de aanvraag van Macedonië blokkeerde tijdens de NAVO-top in Boekarest, laat zien hoe de zaken ervoor staan. De blokkade van 2008 kwam door de territoriale claim die volgens Griekenland verbonden is met de naam “Macedonië”. Sindsdien eist de NAVO herhaaldelijk dat de zaak wordt opgelost voordat Macedonië een uitnodiging voor deelname ontvangt. In december 2011 oordeelde het Internationale Hof dat Griekenland een deel van het Interim Akkoord uit 1995 had geschonden met deze blokkade. Ondanks dat sommeerde het Hof niet dat Griekenland deze blokkade beëindigde, zoals Macedonië had gevraagd. In een laatste poging om de kansen in Chicago te keren heeft het Macedonische parlement

---

⁶⁷ <http://www.balkaninsight.com/en/article/us-dampens-macedonia-s-nato-hopes> d.d. 14 mei 2012.

een verklaring aangenomen met de uitspraak van het Hof als hoofdargument, dat het land blijft bij hun verplichting om lid te worden van de NAVO. Poposki heeft tijdens een vergadering in New York gesproken met VN secretaris-generaal Ban Ki-Moon en aangedrongen om meer rekening te houden met het oordeel van het Hof in Den Haag. Het laatste woord komt van Kurt Volker, voorheen VS ambassadeur van de NAVO, die een andere visie dan die van de NAVO uitspreekt. In een interview in Kiev zegt hij, dat er met de beslissing van het Hof nu geen reden meer is voor de VS of Europa of de NAVO om op die basis voortvarender om te gaan met de toelating van Macedonië.’

Uit dit artikel is te destilleren, dat ook de NAVO de naamkwestie een zaak tussen de twee landen vindt. Omdat Macedonië lid wil worden, legt de VS de verantwoordelijkheid bij Skopje en minder bij Griekenland. Aangezien de VS binnen de NAVO een belangrijke positie inneemt, blijft een uitnodiging uit.

DE BEMIDDELAAR

Een interview met bemiddelaar Nimetz laat een kant van de diplomatie zien die probeert het steeds nationalistischer aandoende geschil op een rationele manier te benaderen. Vanwege het doel van de bemiddeling is hier weinig empathie voor de gevoelens van de partijen wat betreft hun identiteit.

‘We moeten dit jaar zeer vasthoudend zijn en gunstige voorwaarden voor Skopje en Athene creëren om tot een overeenkomst te komen. Het betekent een echte dialoog, maar ook openbare verklaringen en activiteiten die een weg openen naar een mogelijke overeenkomst. De naamkwestie moet voor Athene en Skopje hun prioriteit zijn. Ik zie het als een positief teken dat de dialoog tussen de premiers is hervat en ben daardoor zeer bemoedigd. [...] Al die jaren van onderhandelingen zijn niet voor niets geweest, hoewel ik het jammer vind dat we er niet in zijn geslaagd om substantiële vooruitgang te boeken en een oplossing voor de kwestie te vinden. Ik weet dat sommige mensen worden ontmoedigd, maar dat is bij mij niet het geval in deze fase van het proces. Wat we tot nu toe hebben geleerd is dat als mensen burens zijn die een oplossing voor een vrij delicate materie moeten vinden, ze dat alleen kunnen doen door het bereiken van een compromis. Om een goede buur te zijn, moet je de manier van denken van de andere zijde begrijpen. Dit is noodzakelijk voor de betrokken partijen om bepaalde aanpassingen te doen. [...] Helaas was geen van het grote aantal voorstellen aanvaardbaar voor de twee landen. Er is echter altijd een mogelijkheid voor een nieuw, meer succesvol idee, of voor

een nieuwe formulering van een oud voorstel dat tot tevredenheid van beide landen leidt. Hoewel ik weet dat op een dag een oplossing voor deze kwestie zal worden gevonden, is er altijd een aantal mensen in de beide landen die het er niet mee eens zijn. Misschien dat we nooit een oplossing vinden die volledig zal worden aanvaard door beide partijen, maar ik geloof in een mogelijkheid voor het vinden van een definitieve oplossing die zal voldoen aan de nationale belangen van de twee landen.’

In zijn commentaar op het voorstel om identiteit mee te nemen in het onderhandelingsproces verwijst Nimetz naar de VN-resoluties en artikel vijf van het Interim Akkoord.

‘De resoluties zwijgen over de identiteit van mensen. Ik geloof dat de mensen degenen zijn die zelf hun identiteit definiëren. Het is duidelijk dat tijdens het proces de identiteit van anderen moet worden gerespecteerd, in het bijzonder van de burens, vandaar dat dit ook een zeer belangrijk punt is. Maar we moeten weten waar de prioriteiten liggen. Op dit moment is dat het vinden van de officiële naam voor het land die zal worden geaccepteerd door iedereen en die in het teken staat van de route voor het beslechten van regionale aangelegenheden en het lidmaatschap in verschillende organisaties. Als we dit regelen komt alles op zijn plaats vallen. [...] Dit moet de hoogste prioriteit zijn. We weten allemaal hoe gevoelig de naamkwestie is en dat de twee naties moeten handelen in het belang van vriendschap en een goede relatie om dit proces te laten slagen. Op een dag zullen beide landen leden worden van de NAVO en partners binnen de EU. Onze wens is om die fase zo snel mogelijk te bereiken en we doen pogingen om een positieve relatie tussen de twee landen op te bouwen.’⁶⁸

---

⁶⁸ <http://www.emg.rs/en/news/region/177566.html> d.d. 5 juni 2012.
Interview met Nimetz d.d. april 2012 bij versijnen artikel.

Hoofdstuk 2

VERGELIJKEND ONDERZOEK VAN BEIDE VERKLARINGEN AAN DE HAND VAN EMPIRIE

Empirisch onderzoek in een casus die tot op heden niet tot een einde is gebracht heeft als nadeel dat veel informatie nog gesloten is. Ook de taal waarin belangrijke documenten of interviews zijn gesteld maken het onderzoek tot een uitdaging. Toch is er veel te vinden via diverse internetsites die zich met de westelijke Balkan bezighouden, via de bronnen uit de artikelen die hiervoor zijn behandeld en de media. Zoals in de inleiding beschreven staat, is empirisch bewijs dat de Griekse insteek voornamelijk nationalistisch is overweldigend aanwezig. Fora, blogs, sites en gedrukte media gaan in op de nationalistische redenen en geven weer wat er op internet en bij de media leeft.⁶⁹

Uit de inleiding en het voorgaande hoofdstuk blijkt dat er meerdere visies zijn die in het publieke debat onderbelicht blijven. Om tot een goede vergelijking te komen, is de indeling van de vijf sleutelmomenten aangehouden en verdeeld in paragrafen. Per moment wordt empirisch materiaal toegepast dat de etnisch-nationalistische verklaring ondersteunt of juist de politiek-diplomatiek-economische kant versterkt. Waar mogelijk zijn er primaire bronnen gebruikt, in de vorm van notulen of officiële standpunten, soms zijn het zachtere primaire bronnen zoals interviews of artikelen van betrokken personen als Matthew Nimetz en politieke leiders. Ook wordt in artikelen via voetnoten verwezen naar primaire bronnen (bijvoorbeeld de oorsprong van statistieken of officiële teksten). Secundaire bronnen zoals hoofdteksten van eerdere studies en mediaverslagen en -analyses worden gebruikt bij gebrek aan hardere primaire bronnen om een zo betrouwbaar mogelijk beeld te geven van de status van iedere verklaring.

De keuze om de top in Boekarest en de uitspraak van het Internationaal Hof in Den Haag niet te behandelen, komt voort uit de simpele reden dat ze ten tijde van de gebeurtenissen voor verandering leken te zorgen, maar de standpunten zoals ze in 2007 waren ingenomen vrijwel niet hebben beïnvloed. De vijf gekozen momenten hebben een groter gevolg gehad voor de onderlinge relatie en de Griekse houding tegenover de Macedonische kwestie.⁷⁰ De eerste analyse behandelt echter geen sleutelmoment, maar de briefwisseling tussen Gruevski en Karamanlis, die veel laat zien over de standpunten. Deze analyse is toegevoegd om een licht te werpen op de communicatie en de woordkeuze die in het openbaar worden gebezigd door de regeringsleiders.

---

⁶⁹ <http://web.mit.edu/hellenic/www/macedonia.html>, d.d. 3 juni 2012. Deze webpagina ziet er officieel uit, maar is zeer Grieks-nationalistisch en speelt in op de angst voor territoriale claims.

⁷⁰ Het uitroepen van de onafhankelijkheid van Macedonië, de Griekse boycot van de nieuwe republiek, het Interim Akkoord, de erkenning van Macedonië door de VS en de nieuwe benamingen van de luchthavens.

Analyse briefwisseling Gruevski en Karamanlis

De briefwisseling vond plaats tussen president Nikola Gruevski van de Republiek van Macedonië en president Kostas Karamanlis van Griekenland in juli 2008. Uit deze briefwisseling zijn een aantal termen te isoleren die met de etniciteit als onderdeel van identiteit en nationalisme te maken hebben. Fotis Mavromaditis haalt deze briefwisseling aan in zijn artikel in de context van het sterk nationalistische programma van de Macedonische regeringspartij IMRO.⁷¹ Deze partij die de naamkwesitie als kern in het programma heeft, is eveneens de initiator om de kwestie van de Macedonische minderheid in Griekenland als speerpunt te gebruiken. Dit is de reden dat deze zaak zo prominent naar voren komt in de brief van Gruevski.⁷²

‘Beste meneer Karamanlis. Ik schrijf U wegens twee zeer belangrijke onderwerpen. Door deze op te lossen, ben ik ervan overtuigd dat vele historische onrechtmatigheden die tot op heden voelbaar zijn rechtgezet worden en de levens van vele individuen kunnen verbeteren. [...] Het is namelijk zo, dat in eind jaren veertig gedurende de Griekse Burgeroorlog enkele honderdduizenden burgers en complete families in de hectiek van de oorlog huis en haard zijn ontvlucht, alsmede hun land en geboortegrond. Een groot deel van deze groep, de meesten etnische Macedoniërs die in Griekenland zijn geboren, kwamen terecht in wat destijds de Socialistische Federale Republiek van Joegoslavië heette [en in de diaspora]. Helaas werd hen de terugkeer naar hun originele geboorte- en woonplaatsen in Griekenland na de beëindiging van de oorlog, zelfs decennia daarna, onmogelijk gemaakt. Noch zij, noch hun nakomelingen mochten terugkomen. Voor zover mijn informatie reikt zijn er begin jaren tachtig Griekse wetten aangenomen waardoor zij onder meer van hun eigendommen beroofd werden. U zult het met me eens zijn dat deze wetten niet in overeenstemming zijn met de normen van de EU, de NAVO en internationale mensenrechten. Vandaag de dag worden deze burgers, nu met de Macedonische nationaliteit hoewel ze van Griekse geboorte zijn, op drie manieren gediscrimineerd.⁷³ [...] In de Republiek van Macedonië zijn deze mensen in diverse burgerorganisaties vertegenwoordigd. Gedurende enkele vergaderingen hebben zij me aangespoord om U als minister-president van het naburige land waardoor zij

---

⁷¹ IMRO staat voor Interne Macedonische Revolutionaire Organisatie en neemt een harde nationalistische positie in.

⁷² Mavromaditis, ‘The Role of the European Union in the Name Dispute’, 49.

⁷³ ‘Ten eerste kunnen zij geen aanspraak maken op hun eigendommen, ten tweede ondervinden zij ernstige hinder bij het reizen in Griekenland en tot slot zijn zij, anders dan iedere andere burger in Griekenland, uitgesloten van het recht een dubbele nationaliteit te dragen onder de Griekse wetgeving.’ Uit het citaat.

zich gediscrimineerd voelen aan te spreken. Het tweede onderwerp waarover ik U iets wil vragen, en ik geloof dat U zich volledig in zal zetten om dit te steunen, is het erkennen van de Macedonische minderheid in de Republiek van Griekenland. Dit met de hierbij verbonden basisrechten in navolging van de internationale norm wat betreft onderwijs in de moedertaal (Macedonisch), het verzorgen van culturele tradities en gebruiken door verschillende organisatorische structuren, het regelen van het gebruik van de Macedonische taal bij lokale instanties van Griekse gemeenten met een hoog percentage etnische Macedoniërs en andere mogelijkheden die in ieder democratisch land zeker worden gesteld voor die burgers met een andere etnische origine dan de dominante in een land. Beste president, ik geloof dat U deze kwesties welwillend in ogenschouw zult nemen en ik hoop dat U een oplossing biedt in deze bittere kwestie in een woelige tijd. Zowel ik als de instanties in de Republiek van Macedonië staan tot Uw beschikking wat betreft communicatie en aanvullende informatie over de kwestie, terwijl een vergadering tussen experts uit beide landen mogelijk is. [...] We weten allen dat een oplossing alleen mogelijk is als de politieke wil er is en ik ben ervan overtuigd dat U die heeft, als lid van de EU en de NAVO. In feite is het in de huidige tijd van mensenrechten, garanties voor privébezittingen en rechten voor minderheden geen kwestie van het wel of niet willen oplossen, maar van het voldoen aan de strikte naleving van internationale normen. Beste president, zowel U als ik zijn niet in staat de geschiedenis en het verleden te veranderen. Maar met goede wil kunnen we eerdere onrechtmatigheden ongedaan maken en zeker invloed uitoefenen op een betere toekomst voor onze burgers, op voorwaarde dat we de belangrijke kwesties onpartijdig behandelen. Ik hoop snel van U te horen, Nikola Gruevski.’⁷⁴

In reactie de brief van Kostas Karamanlis van 19 juli 2008, waarin hij zich kritisch uitlaat:

‘Beste president. Zoals U zich bewust bent hebben Griekenland en uw land zich de afgelopen vijftien jaar op grond van de relevante beslissingen van de VN Veiligheidsraad verplicht om binnen het raamwerk van de Verenigde Naties te onderhandelen over de naamkwestie die “opgelost moet worden in het belang van de behouden van vreedzame en goede betrekkingen met de buurlanden in de regio”. [...] Ik betreur uw keuze om uitgeremd op dit hachelijke moment in de onderhandelingsinspanning de brief op 10 juli 2008 te sturen.’⁷⁵ Bij deze gelegenheid

---

⁷⁴ <http://say-macedonia.blogspot.com/2008/07/gruevskis-letter-to-karamanlis.html> d.d. 12 mei 2012.

⁷⁵ Volgens de geraadpleegde bron is de brief op de 14^e gedateerd en staat de datum van de 10^e alleen in Karamanlis’ antwoord.

benadruk ik de Griekse betrokkenheid om de vriendschappelijke en goede betrekkingen te bevorderen met alle omliggende landen, in het bijzonder de landen van de westelijke Balkan, alsmede het scheppen van de noodzakelijke voorwaarden die hen in de nabije toekomst gelegenheid bieden lid te worden van de Euro-Atlantische en Europese families. [...] Beste president, uw brief gaat in tegen de onderhandelingen en goede betrekkingen als buurland met ons land en haalt een aantal niet-bestaande en onbewezen kwesties aan die in strijd zijn met de inspanningen die door Griekenland zijn geleverd. Ook richt de brief zich op bemoeienis in binnenlandse zaken van een buurland en wijkt ze af van de onderwerpen die in de onderhandelingen aan bod komen. Er is geen “Macedonische” minderheid in Griekenland. Die is er nooit geweest. In die zin zijn alle beschuldigingen die over het bestaan van een dergelijke minderheid geuit worden totaal ongefundeerd, politiek gemotiveerd en respectloos naar de historische realiteit in de Regio. Wat de persoonlijke bezittingen betreft, ieder individu kan gebruik maken van de legale mogelijkheid van een rechtbank, inclusief het Europese Hof voor Mensenrechten in Straatsburg. Beste minister-president, de tijden zijn veranderd. Ik ben ervan overtuigd dat de toekomst van de Balkanlanden binnen de Europese en Euro-Atlantische instanties ligt en niet in nationalistische formules van een vervlogen tijdperk dat we eens en voor altijd achter ons moeten laten. Griekenland zal blijven werken aan het bereiken van dat doel. Historici beoordelen leiders naar hoe zij met uitdagingen omgaan en hun verantwoordelijkheden nemen. Veel hangt af van uw positieve houding en constructieve geest.⁷⁶

Aan de hand van Karamanlis' antwoord is de behandeling van de minderhedenkwestie in Griekenland, die hier inzet is van Gruevski, totaal bezijden de realiteit in Noord-Griekenland. In de voorwaarden voor toetreding is niets terug te lezen over de Macedonische minderheid in Griekenland, alleen over de behandeling van de Albanese minderheid op Macedonisch terrein, zoals ook te lezen is in de diverse voortgangsrapporten en opiniedocumenten die de EU heeft gepubliceerd.⁷⁷ In die zin is de reactie van

---

⁷⁶ <http://www.greekembassy.org/embassy/content/en/Article.aspx?office=3&folder=92&article=23959> d.d. 14 mei 2012.

⁷⁷ Bijvoorbeeld in de twee volgende rapporten: Commission of the European Communities, 2009b. The Former Yugoslav Republic of Macedonia 2009 progress report. 14.10.2009 COM (2009) 533. <http://tinyurl.com/7alq2nl> d.d.5 juni 2012.

- Commission Opinion on the application from the former Yugoslav Republic of Macedonia for membership of the European Union {SEC(2005)1425} en {SEC(2005)1429} 562 final. <http://tinyurl.com/cj4ype3> d.d. 5 juni 2012.

Karamanlis te begrijpen. Toch zijn in beide volledige brieven begrippen terug te vinden die een nationalistische kern hebben. In de volgende analyse zal blijken dat Karamanlis veel minder gebruik maakt van deze retoriek. Bij Gruevski is driemaal iets over ‘etnische Macedoniërs’ te lezen, viermaal komt ‘dezelfde taal’ aan bod (inclusief eenmaal de moedertaal), tweemaal ‘dubbele nationaliteit’ en ‘gediscrimineerd’ en eenmaal de volgende begrippen: historische onrechtmatigheden, geboortegrond, (verwantschap met) het Macedonische volk, Macedonische natie, nakomelingen, eigendommen, Macedonische minderheid, culturele tradities, etnische origine, minderheden en geschiedenis/verleden. Deze begrippen zijn ingebed in de vraag om de politieke wil te tonen om een kwestie op te lossen die volgens de Griekse lezing niet bestaat en niet in de onderhandelingen thuishoort. In vergelijking met Karamanlis is de ‘nationalistische score’ hoog; de Griekse leider gebruikt namelijk alleen de volgende termen: Eenmaal historische realiteit, eenmaal “Macedonische minderheid” [aanhalingstekens uit de brief] en eenmaal nationalistische formules. Zijn brief gaat voor het grootste deel over de onderhandelingen met de EU en de NAVO en afspraken over de goede betrekkingen met de buurlanden. Toch stelt hij het Griekse standpunt hier mooier voor dan uit de Griekse tekst blijkt (zie visie Griekenland). In deze tekst wordt eveneens ruim gebruik gemaakt van het nationalistische idioom. Niet alleen om de Macedonische zaak te benoemen en te weerleggen, maar ook om de Griekse claim op de naam Macedonië te versterken. Nationalistische begrippen uit die officiële volledige tekst zijn: Driemaal irredentistisch, driemaal historische en cultureel erfgoed, tweemaal symbolen, tweemaal terroristische claims (met betrekking tot Tito’s intenties), eenmaal territoriale integriteit, territorium (in etnische context), territoriale ideeën, historische feiten, geschiedenis, nationale en historische erfenis, historisch, Helleense natie, voorvaderen, nationalistische sentimenten en vlag onteren. Een zin uit de Griekse brief die hierbij past is ‘Tegen deze historische achtergrond verklaarde de FYROM zich in 1991 onafhankelijk, hierbij zijn bestaan als onafhankelijke staat baserend op het kunstmatige en valse denkbeeld van een “Macedonische natie”, die systematisch gecultiveerd was door het vervalsen van de geschiedenis en het uitbuiten van het antieke Macedonië, puur vanwege dan geschikte politieke redenen.’ Kortom, beide zijden laten zich officieel leiden door een nationalistische visie, hoewel Griekenland zich inspant om de situatie in een breder kader te plaatsen. Het volgende deel van het onderzoek spitst zich nu toe op de sleutelmomenten, waarbij enerzijds de nationalistische en etnische kant aan bod komt, anderzijds de politieke, diplomatieke en economische kant en tot slot bij ieder moment een deelconclusie.

§1 Het uitroepen van de onafhankelijkheid van de republiek Macedonië, 17 september 1991

Nationalistisch en etnisch: Een belangrijke bron is de visie van Griekenland zoals te lezen vanaf pagina 26, waarin zeer duidelijke bewoordingen worden gebruikt die bij het nationalistische vocabulaire horen. Alleen is deze verklaring na jaren tot stand gekomen en niet in 1991 of 1992. In onder meer Tziampiris' artikel over de naamkwestie is de directe reactie terug te lezen. Hij noemt een serie van reacties vanuit Griekenland. Op 4 december 1991 besloot het kabinet dat er drie voorwaarden moesten komen voor Griekenland de "Republiek Skopje" zou erkennen. De drie eisen waren: 'aanpassing van de naam "Macedonië" die een geografische maar niet een etnische basis heeft, erkennen dat de republiek geen territoriale aanspraken maakt op ons land en toegeven dat er geen Macedonische minderheid in Griekenland bestaat.' De EU vertaalde dit op 15 december naar de eis dat er geen vijandige activiteiten richting een naburige staat mogen worden ondernomen, *inclusief het gebruik van een benaming die territoriale claims impliceert.* [cursief door Tziampiris]. Tot slot noemt hij de grote demonstratie van 14 februari 1992 in Thessaloniki, waar één miljoen mensen aan deelnamen (ongeveer tien procent van de gehele Griekse bevolking). Zij uitten hun ongenoegen en eisten dat de regering hun resolutie overnam. 'Het volk van [Grieks] Macedonië en Thessaloniki verzoeken de minister van Buitenlandse Zaken dat hij blijft vechten en de staat van Skopje niet erkent als de naam "Macedonië" in de nieuwe benaming zit'. Na een bijeenkomst van de leiders van de politieke partijen op 13 april werd vrijwel unaniem besloten om aan de resolutie gehoor te geven en werd dit het officiële, maximalistische en zeer populaire standpunt.⁷⁸

James Pettifer haalt de kwestie met het Servische voorstel tot splitsing en Macedonië aan om te laten zien dat er politieke slachtoffers kunnen vallen naar aanleiding van de publieke opinie. President Mitsotakis ontsloeg de minister van Buitenlandse Zaken Samaras in april 1992 vanwege zijn harde standpunt jegens Macedonië, maar hij onderschatte de kracht van de publieke opinie en overleefde ternauwernood een stemming in het parlement. Grote medestander van Samaras was de partij Nea Demokratia onder leiding van Kostas Karamanlis, die Macedoniër van geboorte is. Pettifer voorziet in 1999 problemen in het vinden van een compromis tussen de wensen van de EU en de binnenlandse mening. Hij merkt op dat de EU nog weinig gevoel toont voor de legitieme

---

⁷⁸ Tziampiris, 'The Macedonian name dispute', 154. Ook Danforth noemt de demonstratie en het EU-besluit (in 'Alexander the Great and the Macedonian Conflict', 349).

zorgen over de culturele identiteit die in de Balkanlanden leven, waarmee Pettifer dit nationalistische denken tot kernprobleem van de kwestie maakt.⁷⁹

Danforth maakt in zijn boek een verschil tussen de visie van de Grieken vóór en na 1991. Tot dat jaar zagen ze “Macedonië” als een geografische term die een streek omschreef waarbij de etnische of nationale identiteit niet van belang was. Het hoorde dus niet tot een specifieke etnische groep, maar je was een Joegoslavische, Bulgaarse of Griekse Macedoniër. Vanuit dat oogpunt zou de naam “Republiek van Macedonië” net zo vreemd zijn als de naam “Republiek van Europa” voor een willekeurig Europees land omdat het toevallig in Europa ligt. Maar na 1991 lag de kwestie veel gevoeliger nu het werkelijkheid kon worden en al snel doken de historische en geografische aanspraken op die het nationalistische Griekse standpunt bepalen. Volgens dit standpunt uit 1991 zijn de Joegoslavisch-Macedoniërs een verzinsel van Tito, die een geografische begrensde gebied in een nationaliteit veranderde, wat ze “nep-Macedoniërs” maakt.⁸⁰

Kofos gebruikt een interview dat hij had met Dimitris Zannas, lid van het Comité van burgers van Thessaloniki en mede-organisator van de grote demonstratie. ‘Het debat over de slogan *Makedonia einai elliniki* (Macedonië is Grieks) werpt licht op de geleidelijke verharding van de Griekse positie in de kritieke periode van 1991 en 1992. Zij die het initiatief tot gebruik van de slogan namen aan de vooravond van de demonstratie [...], konden zich niet voorstellen dat de buitenwereld meer wist van het Joegoslavische Macedonië dan van het antieke Macedonië en de toenmalige grenzen [...]. De slogan stond voor twee dingen; het versterken van de band tussen Griekenland en het antieke Macedonië, wat dan het recht geeft om het erfgoed van het volk te verdedigen en het duidelijk maken dat enige opleving van de wens tot irredentisme of annexatie van Grieks-Macedonië niet getolereerd werd. Deze laatste wensen wonnen inderdaad aan populariteit in Skopje en de Slavisch-Macedonische diaspora. Zo wilden de Grieken duidelijk maken dat Macedonië en onvervreemdbaar onderdeel uitmaakte van de Griekse staat.⁸¹ Overigens liet Griekenland postzegels uitgeven met portretten en kunstschaten uit het verleden met de tekst ‘Macedonië is en zal altijd Grieks blijven’,⁸² een teken dat de overheid de inhoud die achter de slogan zat had overgenomen. Gounaris geeft een verklaring voor de sterke nationalistische richting die ten grondslag ligt aan het Griekse standpunt. Er is een

---

⁷⁹ James Pettifer, ‘The new Macedonian Question’ in: James Pettifer e.d., *The new Macedonian Question*, 23-24. Helaas ontbreken hier de bronnen, maar omdat het een analyse is uit het jaar zelf is het stuk bijgevoegd.

⁸⁰ Danforth, *The Macedonian Conflict*, 30-33. Verdere argumenten zijn de taal en de continuïteit met het verleden.

⁸¹ Kofos, in: Pettifer, *The new Macedonian Question*, 235.

⁸² Kofos, in: Pettifer, *The new Macedonian Question*, 235.

overweldigende hoeveelheid aan argumenten en bibliografieën door westerse Europeanen, Amerikanen en inwoners van de Balkan verschenen over allerlei aspecten van etnisch nationalisme, waardoor de kwestie bijna alleen op deze manier kan worden bekeken.⁸³

Politiek, diplomatiek en economisch: Dat de Griekse overheid diplomatiek gezien in het begin nog niet erg op de nationalistische weg was, is terug te halen bij bijvoorbeeld Mavromatidis, die aangeeft dat de druk op Griekenland niet alleen van binnenuit komt, maar ook van buiten de Balkan, zoals de VS. Op diplomatiek gebied heeft het verleden een grote invloed op de Griekse perceptie van buitenlandse inmenging, waarvan wantrouwen richting de VS een onderdeel is. De banden tussen de staat enerzijds en groepen en instituties anderzijds via patronage hebben invloed op de politieke beslissingen. Ook zoekt de overheid steun bij de kerk en de publieke opinie als het gaat om buitenlandse betrekkingen. Zo spelen diplomatie en politiek een rol in de ontwikkelingen en is de publieke mobilisatie een politiek middel.⁸⁴ Volgens deze redenering zou de publieke opinie echter ondergeschikt zijn aan de politiek en in 1991-1992 blijkt het juist andersom te werken. Een argument dat een anti-nationalistische verklaring ondersteunt geeft Gounaris.

Voorafgaand aan zijn vier punten die de etnische kant weerleggen, zegt hij dat vanaf begin jaren negentig een groep niet-academici in Griekenland ontstond, die ‘meer sentimentele vaderlandsliefde bezaten dan professionele ervaring’. Zij knipten en plakten een soortement vooroorlogse bibliografie in elkaar met allerlei etnische argumenten. Het was werk van weinig academische waarde maar met een grote symbolische werking.⁸⁵ Geschiedvervalsing om nationalistische legitimatie voor politieke doeleinden te verkrijgen is in Gounaris’ ogen een teken van zwakke argumentatie.

Ondanks Kofos’ voornamelijk nationalistische oplossingen voor het conflict, geeft hij in zijn analyse een aantal politiek-diplomatieke redenen voor de situatie zoals die in 1991 ontstond. Tegelijk met de onafhankelijkheid groeide de angst dat Turkije meer invloed zou krijgen, wat voor de stabiliteit in Griekenland niet goed zou zijn. Vooral in de grensgebieden van Macedonië en Thracië werd men herinnerd aan de Tweede Wereldoorlog en de burgeroorlog. Bedreiging kwam dus van twee kanten. Toen bleek dat de opsplitsing van Joegoslavië onomkeerbaar was, wilde Griekenland de nationale veiligheid beschermen door de grenzen veilig te stellen en weer meer met de naburige landen Bulgarije en Servië te overleggen. Dit werkte niet goed, want het zwakke Bulgarije kon niet effectief ingrijpen en Belgrado had elders prioriteiten. De EU, in hun vreugde na het Verdrag van

---

⁸³ Gounaris, ‘Macedonian Questions’, 69.

⁸⁴ Mavromatidis, ‘The Role of the European Union’, 49, 53-54

⁸⁵ Gounaris, ‘Macedonian Questions’, 69.

Maastricht, verkeerde in de stemming van een solidair Europa. Omdat de EU en andere westerse landen weinig empathie toonden voor de Griekse gevoeligheden, realiseerde het land zich dat ze er een noorderbuur bij kreeg die zich niet liet beïnvloeden door Belgrado.⁸⁶

Deelconclusie: Uit de eerste reacties van Griekenland blijkt vooral een vorm van staatsnationalisme; het gaat om territoria en het ontkennen dat er een etnische basis voor de naam is. Pas na de demonstratie in Thessaloniki gaf de nationalistische publieke opinie de doorslag voor de politieke besluitvorming. Secundaire bronnen zien dat het nationalisme weliswaar na 1991 veel sterker wordt, maar dat het een mengeling is van etnisch nationalisme en staatsnationalisme, waarbij het in het laatste geval vooral om de angst van Macedonische annexatie van Grieks-Macedonië gaat. De politieke en diplomatieke kant bevestigt de nadruk op het staatsnationalisme, wat uit Kofos' werk blijkt. Dit is des te opvallender, omdat hij in zijn oplossing vooral aandacht heeft voor de identiteit als kern van het probleem. De naam staat in dit sleutelmoment nog symbool voor een vorm van staatsnationalisme, met de opmerking dat de publieke opinie in Griekenland en de diaspora een duidelijke aanloop zijn naar een meer etnisch en historisch nationalisme.

§2. De Griekse boycot van de nieuwe republiek van februari 1994 tot september 1995

Nationalistisch en etnisch: Empirisch materiaal is hier zeer moeilijk te vinden; de meeste digitale bronnen zoals van het Concilium Europa en de Crisis Group gaan niet verder terug dan 1999. Ook dit soort documentatie vermeldt de feiten, zoals de Crisis Group in een rapport uit 2009.⁸⁷ Danforth deelt alleen mee dat het embargo werd ingesteld zonder daar nationalistische redenen voor aan te geven. Kofos geeft aan dat de publieke opinie de erkenning van de FYROM bij de VN als verraad van de partners zag en als bedreiging van hun historische en culturele erfgoed.⁸⁸ De officiële site van de Griekse regering geeft geen informatie en de site van Buitenlandse Zaken heeft alleen een lijst van landen waarmee zij bilaterale betrekkingen onderhouden, waar Macedonië als The Former Yugoslavian Republic Of Macedonia op staat. De geschiedenis van het embargo is op deze sites niet terug te vinden, omdat de bilaterale relatie pas vanaf het Interim Akkoord van start is gegaan. In het officiële Griekse standpunt wordt het hele embargo overgeslagen en springt het van de erkenning in 1993 naar het Interim Akkoord.

---

⁸⁶ Kofos, in: Pettifer, *The new Macedonian Question*, 228, 237-238.

⁸⁷ International Crisis Group 12 January 2009 policy briefing: www.crisisgroup.org d.d. 3 juni 2012. Als enige reden voor het embargo geeft deze bron de acceptatie van FYROM bij de Verenigde Naties.

⁸⁸ Kofos, in: Pettifer, *The new Macedonian Question*, 245.

Een bron die ingaat op de economische effecten in Macedonië draagt in haar inleiding wel een aantal nationalistische redenen aan: Ritsa Panagioutou noemt een combinatie van irredentistische propaganda zoals kaarten waar het nieuwe Macedonië inclusief delen van Griekenland en Bulgarije op staat en de afbeelding van de Ster van Vergina op de vlag (dezelfde ster als Grieks-Macedonië, maar dan op een rode in plaats van een blauwe achtergrond) met de toetreding van de FYROM tot de VN in april 1993. Zij laat zien dat het embargo veel schade heeft toegebracht aan de FYROM; zo daalde de totale handelsbalans van 197,2 miljoen dollar in 1993 tot 52,5 en 57,8 miljoen dollar in respectievelijk 1994 en 1995. De effecten op Griekenland zijn te verwaarlozen.⁸⁹

Politiek, diplomatiek en economisch: Op dit gebied is meer te vinden over de redenen achter het embargo. Om met Kofos te beginnen (die ondanks zijn heldere uiteenzettingen een nationalistische visie blijft houden) is het embargo in een breder kader te plaatsen. De nieuwe Griekse regering viel terug op het wantrouwen naar ‘buitenlandse vijanden’ in navolging van de gevoelens van de massa. De extreme reactie van Papandreou met het handelsembargo (uitgezonderd voedsel en medicijnen) was niet zozeer gericht tegen de nationalistische bedreiging van FYROM, maar was achter de schermen politiek van aard. Het verzekerde Papandreou van de steun van het opgewonden Griekse volk, maakte hem persoonlijk de daadkrachtige leider in dienst van het nationaal belang en de gevoeligheden van het volk en verzwakte zo de positie van de oppositie. De verwachting was, dat de VS en de EU nu meer hun best zouden doen om Griekenland te steunen. Maar in plaats daarvan werd het land de sociale paria van Europa. Hoewel dat in de ogen van Griekenland niet terecht was na hun inspanningen van de jaren daarvoor om hun erfgoed te beschermen, zag de internationale gemeenschap hen als agressief. Naar buiten toe bleef de houding maximalistisch, maar ondertussen werd het beleid, onder meer onder druk van binnenlandse economische en commerciële belangengroepen, zachter en kregen gematigder geluiden van bijvoorbeeld gerespecteerde academici meer invloed.⁹⁰

Mavromatidis plaatst het embargo eveneens in de context van de Griekse politiek, maar dan in de zin van de Balkanpolitiek. Hij noemt het een radicale machtspolitiek die het Griekse belang voorop stelt en volhardend is. Tegen het einde van 1995 bleek dit juist isolerend te werken en door deze diplomatieke isolatie kon Turkije zijn invloed in de Balkan mogelijk vergroten. Hij ziet het embargo dus in het licht van de positie van Griekenland in

---

⁸⁹ Panagioutou, ‘Greece and FYROM: the dynamics of economic relations’, 228, 234-235. Zie voor de statistiek tabel 2 in de appendix.

⁹⁰ Kofos, in: Pettifer, *The new Macedonian Question*, 245-246. Tziampiris voegt er aan toe dat ook het Griekse consulaat in Skopje werd gesloten en dat de naamkwestie dominerend werd voor de Griekse binnen- en buitenlandse politiek, evenals voor de FYROM. Tziampiris, ‘The Macedonian name dispute’, 155.

het hele gebied en niet als een bilaterale ruzie.⁹¹ Een diplomatieke reden geeft ook Victor Roudometof. In 1993 hadden zes EU-landen de FYROM al erkend. Toen de VS en Australië de FYROM in het begin van 1994 ook erkenden, werd dit gezien als een grote nederlaag voor de Griekse hardliners. Dit kwam voornamelijk omdat de Griekse diaspora in deze twee landen zich luid en duidelijk hadden laten horen ten faveure van de Griekse harde lijn. Deze diplomatieke veranderingen leidden tot het embargo, dat onder druk van de internationale gemeenschap veel kritiek ontving, met name omdat het de stabiliteit in de regio kon beschadigen.⁹²

Deelconclusie: De achtergrond van het embargo lijkt te liggen in de diplomatieke en politieke sfeer. De naamkwestie is in dit geval een onderdeel van het Griekse beleid in de Macedonische zaak, maar niet van doorslaggevend belang. De naam wordt hier gezien als een irredentistische actie van de FYROM, maar er zijn meerdere redenen voor het instellen van de boycot zoals de erkenning van de FYROM door Canada en de VS. Voor de naamkwestie is dit sleutelmoment van belang omdat het de Griekse houding in eerste instantie heeft verhard en dit de uiteindelijke betrekkingen van Griekenland met de internationale gemeenschap vooral heeft geschaad. Dit had gevolgen voor het standpunt over de naam, want Griekenland verzachtte onder druk het beleid achter de schermen, wat niet de lijn van de harde publieke opinie in Griekenland en de Griekse diaspora volgde.

§3 Het Interim Akkoord, 13 september 1995

Nationalistisch en etnisch: Danforth blijft ook in dit geval bij de feiten in zijn artikel, terwijl hij in zijn boek niets vermeldt over het akkoord.⁹³ Engström blijft bij de feiten maar gaat iets dieper in op de onopgeloste naamkwestie. Zonder een datum te noemen geeft ze aan dat er ‘nu’ (in 2002) wel ruimte is voor een naam waar het woord “Macedonië” in zit, zoals Nieuw-Macedonië, Opper-Macedonië of zelfs Vardar Macedonië.⁹⁴ Er zit echter wel een nationalistisch onderdeel in het akkoord zelf, dat verder voornamelijk diplomatieke en economische positieve gevolgen kende. Zo moest de vlag van de FYROM worden aangepast van de Ster van Vergina naar een gestileerde zon en had de FYROM de verplichting geen vijandige activiteiten of propaganda te gebruiken of toe te staan, beide

---

⁹¹ Mavromatidis, ‘The Role of the European Union’, 54.

⁹² Victor Roudometof, *Collective Memory, National Identity and Ethnic Conflict* (Westport 2002) 34.

⁹³ Danforth, ‘Alexander the Great and the Macedonian Conflict’, 349.

⁹⁴ Engström, ‘The Power of Perception’, 10.

onderdelen tot voordeel van de nationalistische beschermende gevoelens van de Grieken.⁹⁵ Panagiotou voegt er aan toe dat het akkoord ook regelde dat bepalingen die Griekenland verwerpelijk vond in de grondwet van de FYROM verdwenen, zoals een clause over het bestaan van een “Groot Macedonië”, het “beschermen van de Macedonische broeders in buurlanden” en “zorg voor de culturele, economische en sociale rechten van de burgers van de Republiek buiten de grenzen”.⁹⁶ Enkele andere onderdelen bleven, zoals artikel 56: ‘De Republiek staat garant voor de bescherming, bevordering en versterking van het historische en artistieke erfgoed van de Macedonische bevolking en van de nationaliteiten en de schatten waaruit het is samengesteld, ongeacht hun wettelijke status.’⁹⁷

In het Akkoord staan in artikel 6 twee onderdelen die ervoor zorgen dat de Grieken zich minder zorgen moeten maken om de claims van Macedonië.⁹⁸ In de originele Macedonische grondwet staat in artikel 3 het volgende: ‘Het grondgebied van de Republiek van Macedonië is ondeelbaar en onschendbaar. De bestaande grenzen van de Republiek van Macedonië zijn onschendbaar. De grenzen van de Republiek van Macedonië kunnen alleen worden gewijzigd in overeenstemming met de grondwet.’⁹⁹ Om aan de Griekse wens tegemoet te komen is dit via amendement I.1 en I.2 aangepast: ‘De Republiek van Macedonië maakt geen territoriale aanspraken jegens een naburige staat. De grenzen van de Republiek van Macedonië kunnen alleen worden gewijzigd in overeenstemming met de grondwet en vanuit het beginsel van de vrije wil, maar ook in overeenstemming met algemeen aanvaarde internationale normen.’¹⁰⁰ Het Akkoord rept niet over etnische onderdelen zoals identiteit of geschiedenis.

Politiek, diplomatiek en economisch: Door het akkoord waren de gevolgen voor Griekenland groot, omdat het beleid jegens Macedonië veranderde, maar ook omdat de economie van het land ervan profiteerde en de positie als stabiele factor in de regio versterkt werd, aldus Mavromatidis. Door deze rol wijzigde de buitenlandpolitiek van een bilaterale aanpak naar een Europeanisering in stijl en in besluitvorming. Voor de FYROM betekende dit een rationele en verstandige benadering door de Grieken, wat de Griekse

---

⁹⁵ Tziampiris, ‘The Macedonian name dispute’, 155.

⁹⁶ Panagiotou, ‘Greece and FYROM: the dynamics of economic relations’, 228.

⁹⁷ Grondwet Macedonië:

<http://www.b-info.com/places/Macedonia/republic/Constitution.shtml> d.d. 18 juni 2012.

⁹⁸ Interim Akkoord tussen de Helleense Republiek en de FYROM: <http://www.hri.org/docs/fyrom/95-27866.html> d.d. 14 juni 2012.

⁹⁹ Grondwet Macedonië: d.d. 18 juni 2012.

- Interim Akkoord, artikel 2, d.d. 19 juni 2012. artikel 2

¹⁰⁰ Grondwet Macedonië: d.d. 18 juni 2012.

investeringen deed toenemen en zo de FYROM meer stabiliteit bood.¹⁰¹ De FYROM kon nu diplomatieke betrekkingen aanknopen met de EU en meedoen met het PHARE-programma, dat landen voorbereidt door een herstructurering van de economie.¹⁰²

Kofos kijkt naar de effecten op de binnenlandse politiek en merkt op dat het aanvankelijke optimisme plaats maakte voor een kritischer oordeel. De nieuwe positie als stabiele factor die ook Mavromatidis aangaf, leidde tot een hartelijke relatie met buurland Albanië. In het geval van de FYROM werkte het niet goed; hoewel de economische en persoonlijke betrekkingen (bijvoorbeeld het toerisme naar de Griekse kusten) voorspoedig verliepen kwamen de Grieken tot het besef dat zij met het Akkoord geen argumenten meer hadden om mee te onderhandelen. Gligorov, de president van Macedonië, verklaarde in 1997 tegenover Cyrus Vance van de VN dat de grondwettelijke naam “Republiek van Macedonië” het officiële standpunt was. De politici van de harde lijn in Griekenland bekritiseerden de zachtere aanpak van de Simitis-regering (vanaf 1996) wat de aanzet was tot een patstelling. In augustus 1995 was er een mogelijkheid om de kwestie op te lossen met Papandreou en Gligorov, toen de Amerikaanse diplomatie een poging deed. De beide oudere heren kozen voor het “kleine pakket” aan maatregelen zonder over de naam te onderhandelen, volgens Kofos uit angst de politieke steun van de massa in eigen land te verliezen door een halfslachtige oplossing definitief te maken.¹⁰³

Wat de economie betreft is duidelijk dat het akkoord een positief effect had.¹⁰⁴ Dit wordt in de artikelen van Panagiotou en het duo Mardas en Nikas via statistieken duidelijk gemaakt. Panagiotou behandelt het beleid van Griekenland kort. Dat bestaat uit het bevorderen van de economie volgens het plan van de Economische Reconstructie van de Balkan. Met hulp van de IMF en de normalisatie met Griekenland nam de handel tussen de twee landen vanaf 1996 toe, met de laatste als één van de belangrijkste investeerders. Voordeel voor Griekenland is dat het een grote markt voor Macedonië is vanwege de hoge kwaliteit van producten in vergelijking met de omringende landen.¹⁰⁵ Mardas en Nikas waarschuwen, net als Panagiotou, voor vertekende cijfers. ‘Griekenland en de FYROM kunnen verschillende methoden gebruiken om hun import- en exportcijfers te berekenen. Het is moeilijk te

---

¹⁰¹ Mavromatidis, ‘The Role of the European Union’, 54.

¹⁰² Tziampiris, ‘The Macedonian name dispute’, 155. Over het PHARE- programma: De Republiek van Macedonië heeft contractuele betrekkingen onderhouden met de Europese Commissies sinds 1996, toen het een overeenkomst sloot om in aanmerking te komen voor de hulp vanuit het PHARE programma van de EU. In 1997 tekende de Republiek van Macedonië een Samenwerkingsakkoord en Handels-en Textielakkoorden die in 1998 in werking traden. ANALYTICAL_REPORT_COM(2005)562 09.11.2005.pdf d.d. 5 juni 2012.

¹⁰³ Kofos, in: Pettifer, *The new Macedonian Question*, 247-249.

¹⁰⁴ De statistieken zijn terug te vinden in de appendix.

¹⁰⁵ Panagiotou, ‘Greece and FYROM: the dynamics of economic relations’, 234-235, 244, 245. Zie ook tabel 2 in de appendix.

geloven, gezien het feit dat beiden zich te houden hebben aan de criteria van internationale instanties zoals het IMF en Eurostat. De nauwkeurigheid van de statistische data kan een gevolg zijn van de diplomatieke oorlog tussen beide landen. Het klopt dat de Grieken hun rol in de export en de buitenlandse investeringen willen benadrukken en dat de FYROM deze cijfers juist onderwaardeert.’ Dit wordt meegenomen in de conclusie van het duo.¹⁰⁶

Deelconclusie. Voor de tweede visie zijn meerdere empirische bewijzen die ook eenvoudiger naar voren komen in het onderzoek. Opvallend is, dat het akkoord een behoorlijke nationalistische inhoud heeft, maar het doel is om uitgerekend die problemen aan te pakken. Dat verklaart de reden van het nauwelijks of niet behandelen van het Interim Akkoord door degenen die etnische en nationalistische oorzaken van de kwestie als basis zien. Omdat het akkoord juist deze oorzaken benoemt wordt hen de wind uit de zeilen genomen. Toch is de naamkwestie voor de opstellers van het Akkoord zo precair, dat dit nog steeds een struikelblok is, ook na het ondertekenen in 1995. Voor de naamkwestie zelf was dit moment cruciaal; juist bij zoveel goede wil en bij een op het oog ontspannen politieke verhouding leek dit het beste moment om een definitieve oplossing te vinden.

§4 Erkenning van Macedonië door de VS, 3 november 2004

Dit sleutelmoment is moeilijk onder te brengen in de twee verklaringen, omdat de nationalistische en diplomatieke aspecten met elkaar zijn verstrikt. Het moment is gekozen omdat Tziampiris het ziet als een verharding van de eerdere zachte opstelling en het moment waarop Griekenland de naamkwestie verbindt met het vetorecht en goed nabuurschap. Hij legt geen verband met de eerdere aanvraag tot toetreding van 22 maart in datzelfde jaar, alleen dat dit gebeurde met Griekse goedkeuring en feitelijke steun.¹⁰⁷ De andere bronnen zwijgen over dit moment, maar dat wil niet zeggen dat Tziampiris hier toch een punt heeft. De bronnen die hij gebruikt zijn interviews, persberichten en diplomatieke berichten die goed terug te vinden zijn. Het bericht van erkenning onder de constitutionele naam ten behoeve van de bilaterale betrekkingen was een verrassing voor de Grieken. De speciale gezant van de VN, Matthew Nimetz, verklaarde dat ‘de regering Bush het land gelijktrok met Irak wat het Amerikaanse beleid betrof en zich daardoor meer verbonden voelde met Macedonië dan met Griekenland. Ook wilde de VS het land belonen voor hun houding. Skopje is een klein land met grote interne problemen en de erkenning door de VS kan helpen die problemen op te lossen’. Hoewel het hier gaat om de binnenlandse

---

¹⁰⁶ Mardas & Nikas, ‘Trading and investing in the name of...’, 254.

¹⁰⁷ Tziampiris, ‘The Macedonian name dispute’, 156-157.

problemen, had dit tot gevolg dat Griekenland de VS verantwoordelijk hield voor het doorslaan van de balans in het voordeel van de FYROM. De VS moest dus ook zorg dragen voor een oplossing van het probleem.

Op 15 november uitte Karamanlis de waarschuwing dat zonder een wederzijds acceptabele naam de toetreding van de FYROM geen optie was.¹⁰⁸ Dit verband was nog niet eerder gelegd; de toetreding en de naamkwestie stonden los van elkaar hetgeen blijkt uit de Griekse steun bij de aanvraag een half jaar eerder. Tegelijk met deze beperking voor toetreding deed Griekenland ook een handreiking. De maximalistische visie op de naam werd losser en leidde tot een door Griekenland geaccepteerde naam voor verdere onderhandeling: “Republica Makedonija-Skopje”. Dit voorstel werd door Skopje niet aangenomen. Het politieke gevolg in Griekenland was dat de steun voor Karamanlis en zijn Nea Demokratia sterk afnam.

Mardas en Nikas hebben een gevolg van de erkenning op economisch gebied beschreven, helaas zonder bronvermelding: ‘Het klopt dat de twee landen klaar stonden om een bilateraal emigratie-akkoord te tekenen in november 2004. Het doel was seizoensarbeid en werkgelegenheid in Griekenland voor tienduizend FYROM-inwoners per jaar mogelijk te maken (voornamelijk voor de fruitproductie in Noord-Griekenland). Deze overeenkomst werd nooit ondertekend, omdat enkele dagen eerder het besluit van de Verenigde Staten viel om de FYROM onder zijn grondwettelijke naam te erkennen.’¹⁰⁹

Deelconclusie. Met dit sleutelmoment is aan te tonen dat diplomatie, nationalisme, economie en politiek nauw verweven kunnen zijn in een strijd die voor twee partijen zo belangrijk is. Dit specifieke voorbeeld is door beide visies te gebruiken als verklaring voor de problemen rond het naamdispuut, maar door de verstrengeling die bij de andere sleutelmomenten minder aanwezig is wordt dit moeilijk. Dit geeft aan dat door die onderlinge verbanden het probleem steeds gecompliceerder onderhandelingen met zich meebrengt.

§5 Nieuwe benamingen van de luchthavens, december 2006

Dit laatste sleutelmoment is een initiatief van de Macedonische regering met grote gevolgen voor de verhoudingen tussen hen en Griekenland. Hoewel de onderzoeksvraag op de achtergronden van de Grieken is gericht, blijft de kwestie een ruzie tussen twee landen en

---

¹⁰⁸ Tziampiris, ‘The Macedonian name dispute’, 157.

¹⁰⁹ Mardas & Nikas, ‘Trading and investing in the name of...’, 263.

deze actie kon rekenen op een tegenreactie. Ook geeft het een begin aan van wat kan worden omschreven als een serie van provocaties vanuit Skopje.

Nationaal en etnisch: De president van Macedonië Georgievski uitte tijdens een toespraak op 7 september 2006 ter gelegenheid van de Onafhankelijkheidsdag het volgende:

‘Er is een specifiek kenmerk van de Republiek van Macedonië sinds zijn oprichting. [...] De Badinter Commissie heeft namelijk duidelijk verklaard dat de Republiek Macedonië voldoet aan de voorwaarden zoals vermeld in de Europese communautaire richtlijnen. Echter, het gebruik van de naam Macedonië mag geen territoriale ambities met zich meebrengen ten koste van andere staten. Gezien onze constructieve opstelling, de economische banden en de algehele openheid naar onze zuiderburen, geloof ik dat het opgelegde probleem waarmee ons het recht wordt ontzegd om de *identiteit te uiten* [cursief door E.I.] en om de van onze grootvaders geërfde naam te gebruiken definitief en onomkeerbaar tot het verleden zal behoren. Verschillen tussen burens kunnen een gemeenschappelijk voordeel zijn als ze worden ingezet als basis voor een grondige samenwerking. Ik vertrouw erop dat we de houding van onze burens die onze nationale identiteit, taal en onafhankelijkheid ontkennen achter ons kunnen laten. Vandaag de dag heeft de Republiek van Macedonië diplomatieke betrekkingen met meer dan 160 landen, waarvan tweederde ons erkent met onze constitutionele naam, waaronder drie permanente leden van de Veiligheidsraad - China, Rusland en de Verenigde Staten. [...] Dit tijdperk dat geregeerd wordt door kennis en informatie, vereist een efficiënt bestuur, toewijding en natuurlijk pragmatisme. [...] Wij hebben geen alternatieven! Ten behoeve van Macedonië, van alle burgers, moeten alle etnische gemeenschappen - Macedoniërs, Albanezen, Turken, Serviërs, Vlachen, Roma, Bosniërs en anderen, de Europese democratische en economische normen uitvoeren.’¹¹⁰

Bijna drie maanden later, op 29 december, kondigde Macedonië aan de luchthavens van Skopje te vernoemen naar Alexander de Grote en Sint-Paulus de Apostel. Kofos geeft weer waarom dit als een affront werd ontvangen in Griekenland en is zeer kritisch over het gebeuren. Hij herhaalt de geschiedenis van het Macedonische beleid vanaf de jaren veertig, dat door hem een ‘drievoudig revisionistisch historisch dogma’ wordt genoemd. Het bestaat uit de herdefiniëring van de vaderlandse identiteit, de tijdsduur van het proces van de etnogenese en het historische erfgoed van land en volk. Dit biedt Macedonië de kans op het

---

¹¹⁰Toespraak president Georgievski ter gelegenheid van Onafhankelijkheidsdag Republiek van Macedonië, 7 september 2006, 2, 5.
<http://tinyurl.com/756ltbv> d.d. 5 juni 2012.

inlijven van belangrijke historische figuren en aanspraak op grondgebied. De namen zijn dus niet zo onschuldig als Skopje het aan de wereld uitlegt.¹¹¹ Het verband tussen de toespraak en de aankondiging is dat de laatste past in het idee van de nationale identiteit en het recht die te uiten. Deze actie is overigens de eerste in een reeks, waarvan het plan om Skopje een klassiek uiterlijk te geven vorm krijgt door de plaatsing van de beelden van Alexander de Grote in juni 2011 en zeer recent van Philippos begin juni 2012.¹¹² De reacties van zowel Grieken als Macedoniërs zijn soms heftig, tot scheldkanonnades aan toe. Aan de afzenders op fora is te zien dat het om reacties uit de regio, maar ook uit de diaspora gaat.¹¹³

Politiek, diplomatiek en economisch: Het Griekse standpunt is dat de nieuwe namen een bewijs van nationalisme en irredentisme zijn, waardoor het zeer schadelijk is voor de onderhandelingen over de naam, zoals Kofos in zijn artikel laat zien. Peilingen die een beeld geven van de publieke opinie laten zien dat 68 procent van de bevolking een harde positie inneemt.¹¹⁴ Diplomatiek gezien past het niet in het Interim Akkoord artikel 7.3 waarin staat dat ‘Als een partij gelooft dat één of meer symbolen die onderdeel zijn van het historische of culturele erfgoed wordt gebruikt door de andere partij, zal het de andere partij daarop attenderen. Deze partij zal passende maatregelen treffen of aangeven waarom zij het nodig acht om dat niet te doen.’¹¹⁵ Griekenland nam dit artikel dan ook als argument om de nieuwe namen te veroordelen en te eisen dat het werd teruggedraaid. De koppeling met het nabuurschap waar het naamdispuut nu onderdeel van was, maakte het geen nationalistische zaak meer, maar onderdeel van het politieke spel rondom de toetreding tot de EU, zoals Tziampiris in de inleiding liet zien. De reactie van de Griekse minister van Buitenlandse Zaken Dora Bakoyannis is een combinatie van etnisch nationalisme en diplomatieke gevolgen: ‘Met de verklaring van vandaag probeert Skopje weer valse steun te vinden in het verleden. Maar 2300 jaar later kan de geschiedenis niet veranderen of vervalst worden. Deze houding van Skopje is niet in overeenstemming met de verplichtingen van goed

---

¹¹¹ Evangelos Kofos, ‘Skopje Airports, Statues and the Bible: A new dish of Macedonian salad’, Macedonian Heritage. http://www.macedonian-heritage.gr/Opinion/comm_200702Kofos.html d.d. 5 juni 2012.

¹¹² <http://www.balkaninsight.com/en/article/macedonia-s-philip-statue-taller-than-alexander>

¹¹³ <http://www.topix.com/forum/mk/skopje/T543QBSG8BUMCIVUH> d.d. 18 juni 2012. Een typisch voorbeeld dat geen vertaling nodig heeft: ‘No matter how many 'giant' kitsch statues and monuments the monkeys raise, one thing is CERTAIN - A tiny gold or silver coin with Alexander's or Philipp's head on it with their names written IN GREEK, 2300 years ago - is worth far more! MACEDONIA WAS, IS AND WILL FOREVER BE ONLY GREEK, and they are deluded SLAV CLOWNS!’ door “Damianos”, Athene, Griekenland.

¹¹⁴ Tziampiris, ‘The Macedonian name dispute’, 160.

¹¹⁵ Interim Akkoord: <http://www.hri.org/docs/fyrom/95-27866.html> d.d. 14 mei 2012.

nabuurschap zoals het in het Interim Akkoord en de verbintenis met de Europese Unie is vastgelegd. Ook voldoet de verklaring niet aan de Euro-Atlantische verwachtingen.¹¹⁶

Deelconclusie: De benaming van de luchthavens leidde tot wat Tziampiris de *carrot and stick*-benadering noemde. De wortel die de ezel krijgt voorgehouden is de toezegging dat de naam “Macedonië” in combinaties gebruikt mag worden. De stok om de ezel aan te sporen is een harde weigering wat de toelating betreft; nooit zonder goede oplossing voor de naam. Dit lijkt op de situatie na de erkenning door de VS in 2004, maar er was tussendoor een verharding in het Griekse beleid. Voor de bevolking geldt nog steeds dat de argumenten tegen Macedonië als naam voornamelijk nationalistisch zijn, gezien de reacties in de media en op internet. Dit sleutelmoment laat zien dat de ruzie over de naam aan één kant gepolitiseerd raakt door de koppeling met het nabuurschap, wat voor de EU van belang is. Aan de andere kant wordt het een zaak die steeds meer nationalistische emoties en sentimenten in Griekenland losmaakt, die meer en meer in het spectrum van het etnisch nationalisme passen. Gezien de etnische- en staats-nationalistische passages die uit de Macedonische grondwet komen in samenhang met de provocaties is de Griekse reactie een bijna logisch gevolg. Wat de invloed hiervan op de politiek is, valt helaas moeilijk te achterhalen gezien de beslotenheid van de overheid en het gebrek aan primaire bronnen.

---

¹¹⁶ <http://www.greekembassy.org/Embassy/content/en/Article.aspx?office=1&folder=24&article=19409>, d.d. 18 juni 2012.

Hoofdstuk 3

CONCLUSIE

Het antwoord op de vraag in hoeverre de Griekse houding etnisch-nationalistische oorzaken heeft, is hier afgemeten aan de officiële standpunten en de daden. De via het Griekse ministerie van Buitenlandse Zaken uitgegeven verklaring laat weinig aan de fantasie over. Etnisch-nationalistische onderdelen voeren de boventoon met de nadruk op identiteit, geschiedenis en nationale symbolen. De internationale spelers besteden juist heel weinig aandacht aan de etnische achtergronden, het gaat voornamelijk om de eisen en afspraken die in overeenkomsten met Griekenland en Macedonië werden gesloten. Dit maakt het Griekse standpunt dubbel en daarmee problematisch bij het vinden van een oplossing, zeker voor een bemiddeling die de identiteit van beide partijen een zaak voor bilateraal overleg vindt. De briefwisseling tussen de twee hoogste leiders is een typisch voorbeeld; Gruevski kiest voor een etnisch argument, waar Karamanlis zich op de internationale en bilaterale afspraken richt, dit in contrast met de toon van het Griekse standpunt.

Er is dus een verschil tussen de officiële standpunten van Griekenland en de daden; hierin speelt politiek wel een rol, maar als de voordelen voor Griekenland zo belangrijk zijn, zou er over de naam niet het enorme probleem zijn ontstaan. Toetreding van Macedonië zou voor Griekenland voordelig zijn en officieel steunt het land de FYROM dan ook. De daden die daarbij horen, zoals de economische steun en investeringen, laten dat duidelijk zien. Toch is de belangrijkste daad die de weg voor Macedonië vrij zou maken achterwege gebleven vanwege de beschuldiging van irredentisme en territoriale claims. Als er in de vele bemiddelingspogingen een beroep op Griekenland wordt gedaan om een naam te steunen, stuit dit vrijwel altijd op verzet. Dit leidde tot de vraag:

In hoeverre is de overheersende etnisch-nationalistische uitleg van Danforth e.a. voor de Griekse positie inzake de Macedonische naamkwestie van 1991 tot op heden toereikend en/of is de verklaring van Gounaris e.a. steekhoudend, waarin de etnisch-nationalistische argumenten alleen gelden als diplomatiek alibi voor diepere economische, diplomatieke en/of politieke motivaties?

Na de behandeling van de gebruikte bronnen wijst de vasthoudendheid van Griekenland in de richting van een combinatie van staatsnationalisme, internationale diplomatie en politiek. De volgende vraag is welk onderdeel voorafgaat aan het volgende onderdeel in deze combinatie. Het is van belang om te constateren dat op het moment van schrijven het peilen van dit verband tussen oorzaak en gevolg op zijn minst uitdagend te noemen is. Tziampiris' idee dat het lidmaatschap van Macedonië van de EU en de NAVO een

bedreiging is voor Griekenland is plausibel en te beredeneren. Per slot van rekening heeft Macedonië dan dezelfde plichten, maar ook gelijke rechten als Griekenland, hetgeen de positie van het land ten opzichte van de Balkanregio en Turkije kan veranderen. In deze visie komt het nationalisme voort uit de internationale positie en de politiek, waarbij het staatsnationalisme en het etnische nationalisme vanuit de bevolking het gevolg zijn. Waarschijnlijk kan deze vraag pas beantwoord worden nadat het naamdispuut is afgesloten en de betrekkingen tussen de twee landen zijn genormaliseerd.

Om de onderzoeksvraag specifiek te kunnen beantwoorden moet eerst het probleem worden bekeken wat betreft de beschikbaarheid van de bronnen. Bij een onderzoek waarbij een zeer recente en nog lopende kwestie het onderwerp is, blijft de zoektocht naar de waarheid afhankelijk van het dan beschikbare empirische materiaal. In het onderzoek is het voornaamste probleem het beperkte aantal Griekse primaire bronnen die een blik werpen achter de retoriek in de politiek en de media. De meeste bronnen zijn alleen in het Grieks verschenen, wat de afhankelijkheid van secundaire bronnen die deze wel hebben gebruikt groot maakt. Er zijn wel veel bronnen die laten zien dat Griekenland er baat bij heeft als Macedonië lid wordt van de EU en de NAVO vanwege de stabiliteit in de regio. Maar door het gebrek aan primaire Griekse bronnen is het moeilijk om de vinger te leggen op een andere dan voornamelijk nationalistische motivatie van het land. Wat er dus achter het officiële standpunt van het buitenlands beleid en het standpunt over de naamkwestie zit is afhankelijk van wat de secundaire bronnen vermelden.

In die secundaire bronnen valt het volgende op: bij het bestuderen van de bronnen is goed te controleren of er gebruik is gemaakt van harde primaire bronnen die de twee uitgangspunten ondersteunen. In de appendix is een lijst opgenomen met het aantal en het percentage primaire bronnen per auteur. De geraadpleegde bronnen zijn op de inhoud en zonder voorkennis over het aantal primaire bronnen geselecteerd. Wat bij het gebruik van die bronnen dan opvalt is, dat het verschil in percentage tussen de nationalistische (19 %) en de politieke (40,6 %) artikelen vrij groot is. Ook valt het op dat de eerste groep uitgaat van een redelijk specifiek gegeven. Zo kijkt Danforth vooral naar de beleving bij de Griekse en Macedonische diaspora, een groep die pas sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw aandacht kreeg voor de Macedonische identiteit en geschiedenis. Hill en Kofos leggen het zwaartepunt bij de identiteit, waar de auteurs van de 'politieke' groep vaak een bredere kijk hebben op de kwestie en meerdere oorzaken zien, zoals Kekic economie koppelt aan politiek en de neo-realistische Fakiolas het bilaterale probleem als onderdeel van een grotere structuur ziet.

Om de conclusie handen en voeten te geven wordt nu dieper ingegaan op verschillende deelconclusies, waaruit een meer nauwkeurige conclusie voortkomt. Deze conclusie geeft dan duidelijker aan *in hoeverre* de beide mogelijke achtergronden invloed hebben.

Onderzoek van o.a. Gounaris wijst op feiten die de nationalistische visie met bijbehorende oorzaken weerleggen en een politiek-diplomatieke visie steunen. Belangrijk is het onderscheid tussen visie en oorzaken. Zo is bij de nationalistische visie veel aan te geven dat feitelijk niet klopt, zoals Gounaris en Tziampiris dat met specifieke casussen doen. Zowel in Macedonië als in Griekenland is bewijs te vinden dat er in de academische wereld mensen zijn die zich door een (soms niet zo) verborgen agenda laten leiden.

Tziampiris en Karamanlis ontkennen beiden het bestaan van een Macedonische minderheid in Griekenland. Tziampiris voert namelijk alleen het argument van politieke winst aan, maar hij maakt geen melding van de diverse mensenrechtenrapporten die het tegendeel bewijzen. In de rapporten wordt de Macedonische minderheid en hun angst voor de Griekse overheid genoemd. Dit kan invloed hebben op het stemgedrag. Dat maakt zijn argument minder sterk.¹¹⁷

Zowel Agnew, Mavromatidis en Roudometof bekijken het Griekse gedrag vanuit een historisch wantrouwen tegenover het “buitenland” wat invloed heeft op de nationalistische en protectionistische gedachten van de gewone bevolking. Mavromatidis heeft het over de Griekse bevolking die “sterk gepolitiseerd is maar weinig geïnformeerd.” Ook in de diaspora zijn zowel de Grieken als de Macedoniërs slecht in de feitenkennis. Ze vallen terug op de verdraaide geschiedenis zoals het door sommige historici en amateurs wordt gebruikt. Dit gebeurt op de manier zoals Gounaris heeft beschreven. Een sterk gesymboliseerd verleden versterkt etnisch-nationalistische gevoelens, wat zijn weerslag heeft op de publieke opinie. Typisch is dat Kofos, die zich heel dicht bij de politieke en diplomatieke bronnen bevond als adviseur, een dubbel signaal afgeeft. Hij is een van de weinigen die een duidelijk verband legt tussen politiek en publieke opinie, maar stelt een etnisch-nationalistische oplossing voor.

Als de naamkwestie is opgelost heeft het land Macedonië dezelfde status als Griekenland met dezelfde rechten en plichten. Voor alle partijen is dit positief, maar Griekenland kent volgens Tziampiris reserveringen bij die status die met de rechten te maken hebben. Op een paar punten zijn de verklaringen van Gounaris en Kofos goed met elkaar te vergelijken. De diplomatieke en politieke aanloop naar 1991 wordt door beiden

---

¹¹⁷ Een voorbeeld is het rapport van Human Rights Watch/Helsinki Report uit 1994 (b). <http://tinyurl.com/6rsv8zo> d.d. 9 juni 2012.

behandeld. De noodzaak om de regio te stabiliseren is een diplomatiek-politieke mening van Gounaris en de visie van Kofos sluit hier enigszins op aan. Ook past dit standpunt in de visie van de EU en de NAVO. De weigering van Griekenland is in dit geval opvallend en weinig diplomatiek.¹¹⁸

De boycot door Griekenland laat een mix van politiek en economie zien. Het verschil tussen de Griekse diplomatie en politiek met de publieke opinie is op bepaalde momenten problematisch. Hier botsen de nationalistische sentimenten met de pragmatische en oplossingsgerichte politiek. In de latere periode lijkt er economisch gezien geen obstakel of bedreiging te zijn voor Griekenland door de steun die zij juist bieden aan Macedonië.

Met het Interim Akkoord lijkt Griekenland duidelijk voor een politiek-diplomatieke oplossing te kiezen, die binnen de visie van de EU over de Balkan past. De effecten van het akkoord laten zien dat op diplomatiek en economisch gebied samenwerking mogelijk is. De verminderde invloed van de publieke opinie op de politieke sleutelfiguren die de naamkwestie behandelen wijst eveneens in die richting. De negen jaar die volgen staan in het teken van rust, maar ook van stilstand op de onderhandelingen over de naam.

De erkenning door de VS laat zien dat de verstrengeling van politieke, diplomatieke en nationalistische belangen vrijwel niet meer te ontwarren is. De gehanteerde primaire en secundaire bronnen geven geen helder en compleet beeld van de Griekse motivatie. Dit maakt het moeilijk om te zien wat de achterliggende redenen voor het veto zijn.

Tot slot voedt de luchthavenaffaire het vermoeden dat Grieken gematigder lijken en vooral een nationalistische reactie geven op provocerende acties uit FYROM. Het toegenomen nationalisme in Macedonië kan een reden zijn om de kwestie onopgelost te laten en constructieve acties op een laag pitje te zetten, maar Griekenland kan op een andere manier reageren op de Macedonische houding. Nationalisme lokt vaak nationalisme uit, maar met de Griekse reactie blijft het probleem intact, omdat er zoveel gewicht aan de naam wordt gegeven. De Griekse visie, dat de naam verbonden is aan het gedrag van Macedonië wat goed nabuurschap betreft, leidt zo tot een impasse. De situatie vanaf die tijd is weinig veranderd, ondanks het uitblijven van een uitnodiging van de NAVO in 2008 en de daaropvolgende aanklacht tegen Griekenland wegens de schending van het Interim Akkoord.

---

¹¹⁸ Kofos, in: Pettifer, *The new Macedonian Question*, 230. Volgens Kofos was de verhouding met de Balkanburen positief en op stabiliteit gericht, totdat de Macedonische noorderbuur nationalistische claims ging leggen.

Eindconclusie: De politiek van Griekenland laat zich soms beïnvloeden door de publieke opinie, niet alleen door stemgedrag maar ook door acties zoals demonstraties. Het toenemende nationalisme in Macedonië leidt tot toenemend nationalisme in Griekenland. De nadruk ligt steeds meer op een versterking van de Macedonische etnische en historische argumenten wat betreft de identiteit, waarmee ze de claim op de naam legitimeren. De Griekse publieke opinie gaat daarin mee en claimt ook hun recht zoals ze dat vanaf het begin hebben gedaan. Het Griekse beleid legt de nadruk vooral op de mogelijke territoriale claims van Macedonië, waarmee de overheid in de richting neigt van het staatsnationalisme. Maar door het gebruik van nationalistische symboliek vanuit de geschiedenis en door het gebruik van de identiteit als drager krijgt het probleem een grotere etnisch-nationalistische lading. Wat het antwoord op de vraag *in hoeverre* zeer bemoeilijkt, is dat de politieke beweegredenen vrijwel onbereikbaar zijn. De diverse bronnen geven echter een redelijke indruk van de achtergrond en de context van de Griekse dreiging met een veto.

De vraag gaat over het etnisch-nationalisme. Er is wel te stellen dat dit een middel voor de Griekse overheid is om de publieke opinie te controleren, omdat die sentimenten van politiek belang zijn. Het verschil tussen het etnische en het staatsnationalisme is van belang. Het beleid van de Grieken wijst namelijk meer in de richting van staatsnationalisme, waarmee de tweede verklaring van onder meer Gounaris in beeld komt. Deze verklaring stelt dat het etnisch-nationalisme een dekmantel is voor diepere economische, politieke en /of diplomatieke motivaties. Op economisch gebied is het etnisch-nationalisme nauwelijks van belang, alleen tijdens de boycot kan dit verband duidelijk aangetoond worden. Het etnisch-nationalisme is onderdeel van de politieke redenen. Hier betreft het vooral de binnenlandse partijpolitiek en de politieke uitingen richting Macedonië. Diplomatiek gaat het om de internationale positie van Griekenland in de regio, de EU en de NAVO, waarbij het staatsnationalisme een rol speelt. Concluderend heeft het etnisch-nationalisme wel invloed op de publieke opinie in beide landen, maar de oorzaken voor de weigering van Griekenland liggen vooral op het gebied van staatsnationalisme, internationale diplomatie en politiek.

Literatuurlijst

PRIMAIRE BRONNEN

Documenten, rapporten en verslagen van de EU, de NAVO en denktanks

Commission of the European Communities. 2009b. The Former Yugoslav Republic of Macedonia 2009 progress report. 14.10.2009 COM (2009) 533.
<http://tinyurl.com/7alq2nl>

Commission Opinion on the application from the former Yugoslav Republic of Macedonia for membership of the European Union {SEC(2005)1425} en {SEC(2005)1429} 562 final.
<http://tinyurl.com/cj4type3>

Commission Staff Working Paper: *The Republic of Macedonia 2011 Progress Report, Accompanying the document* 'Communication from the Commission to the European Parliament and the Council; Enlargement Strategy and Main Challenges 2011-2012 {COM(2011)666}' 23.
<http://tinyurl.com/d4covwq>

Griekse standpunt:
<http://www.hellenicparliament.gr/en/Koinovouleftikes-Epitropes/Katigories>

Human Rights Watch/Helsinki Report 1994b
<http://tinyurl.com/6rsv8zo>

Interim Akkoord tussen de Helleense Republiek en de FYROM:
<http://www.hri.org/docs/fyrom/95-27866.html>

International Crisis Group, 'Macedonia's Name: Breaking the Deadlock', Policy Briefing; Europe Briefing N°52 Pristina/Brussels, 12 January 2009
www.crisisgroup.org

Internationaal Gerechtshof (International Court of Justice) 5 december 2011. Dossier aanklacht en uitspraak Interim Akkoord van 13 September 1995 (De Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië vs Griekenland).
<http://tinyurl.com/ca3z5ka>

Macedonische overheidssite:
www.sobranie.mk/en/default-en.asp?ItemID=EE95EC97D647674CB8983A1688C42C7F

Macedonische overheidssite: Stappenplan Dublin
www.sobranie.mk/en/defaulten.asp?ItemID=E51D1627D9969249AABFF136D8EFB38A
onder het kopje 'European Union/Republic of Macedonia on the way to the EU'

Macedonische overheidssite: Resolutie No. 07-5520/1, 15 december 2008, Skopje.
www.sobranie.mk/en/default.asp?ItemID=4978E7BA9D16854080C30D4D4164455D

PHARE:
ANALYTICAL_REPORT_COM(2005)562 09.11.2005.pdf

Resolution on the 2009 progress report on the Republic of Macedonia B7-0065/2010, 7-8.
<http://tinyurl.com/7alq2nl>

Interviews, toespraken en brieven

Grondwet Macedonië:

<http://www.b-info.com/places/Macedonia/republic/Constitution.shtml>

Gruevski's brief aan Karamanlis:

<http://say-macedonia.blogspot.com/2008/07/gruevskis-letter-to-karamanlis.html>

Karamanlis' brief aan Gruevski:

<http://www.greekembassy.org/embassy/content/en/Article.aspx?office=3&folder=92&article=23959>

Kofos, Evangelos, 'Prospects for resolving the name issue' tijdens NATO Parliamentary Assembly's Rose-Roth Seminar te Skopje op 20 oktober 2010

<http://tinyurl.com/crfb5f5>

Macedonische overheidssite: Document 66, annual adress.doc. Toespraak van Trajkovski.

www.sobranie.mk/en/default.asp?pSearch=name+dispute&image2.x=0&image2.y=0

Macedonische overheidssite: Document 28, gover-Ilinden-prevod.doc. Toespraak Poposki.

www.sobranie.mk/en/default.asp?pSearch=name+dispute&image2.x=0&image2.y=0

Nimetz interview d.d. april 2012 bij verschijnen artikel.

<http://www.emg.rs/en/news/region/177566.html>

Toespraak president Georgievski ter gelegenheid van Onafhankelijkheidsdag Republiek van Macedonië, 7 september 2006

<http://tinyurl.com/756ltbv>

SECUNDAIRE BRONNEN

Artikelen en boeken

Agnew, John, 'No Borders, No Nations: Making Greece in Macedonia' in: *Annals of the Association of American Geographers* (2007) 97:2

Barker, Elisabeth, 'The origin of the Macedonian dispute' in: Pettifer, James ed., *The new Macedonian Question* (Palgrave Londen 2001)

Danforth, Loring M., 'Alexander the Great and the Macedonian Conflict' in: J. Roisman ed., *Brills' Companion to Alexander the Great* (Leiden 2003)

Danforth, Loring M., *The Macedonian Conflict, Ethnic nationalism in a transnational world* (New Jersey 1995)

Engström, Jenny, 'The Power of Perception: The Impact of the Macedonian Question on Inter-ethnic Relations in the Republic of Macedonia' in: *The Global Review of Ethnopolitics* (3-2002) Vol. 1:3

- Fakiolas, Efsthios T., 'Greece in the new Balkans: A neo-realist approach' in: *European Security* (1997) Vol. 6:4
- Gounaris, Basil C., 'Macedonian Questions' in: *Southeast European and Black Sea Studies* (2002) Vol. 2:3
- Hill, Peter, 'Macedonians in Greece and Albania: a comparative study of recent developments', in: *Nationalities Papers* (1999) Vol. 27:1
- Kekic, Laza, 'Former Yugoslav Republic of Macedonia (FYROM)' in: *Southeast European and Black Sea Studies* (2001) Vol. 1:1
- Kofos, Evangelos, 'Greek policy considerations over FYROM independence and recognition' in: James Pettifer ed., *The new Macedonian Question* (Palgrave Londen 2001)
- Kofos, Evangelos, Skopje Airports, Statues and the Bible: A new dish of Macedonian salad, *Macedonian Heritage*.
http://www.macedonian-heritage.gr/Opinion/comm_200702Kofos.html
- Koliopoulos, John S., 'Greece and the Balkans: A historical perspective' in: *Southeast European and Black Sea Studies* (2002) 2:3
- Mardas, Dimitri & Nikas, Christos, 'Trading and investing in the name of ...: economic relations between Greece and FYROM' in: *Southeast European and Black Sea Studies* (2008) Vol. 8:3
- Mavromatidis, Fotis, 'The Role of the European Union in the Name Dispute between Greece and FYRMacedonia' in: *Journal of Contemporary European Studies* (3-2010) Vol. 18:1
- Panagiotou, Ritsa A., 'Greece and FYROM: the dynamics of economic relations' in: *Southeast European and Black Sea Studies* (2008) Vol. 8:3
- Pettifer, James ed., *The new Macedonian Question* (Palgrave Londen 2001) xxiv-xxv.
- Roudometof, Victor, *Collective Memory, National Identity and Ethnic Conflict* (Westport 2002)
- Tziampiris, Aristotle, 'Greece and the Macedonian Question: an assessment of recent claims and criticisms' in: *Southeast European and Black Sea Studies* (2011) Vol. 11:1
- Tziampiris, Aristotle, 'The Macedonian name dispute and European Union accession' in: *Southeast European and Black Sea Studies*, (maart 2012) Vol. 12:1

Media en diversen

<http://www.balkaninsight.com/en/article/macedonia-s-phillip-statue-taller-than-alexander>

<http://www.balkaninsight.com/en/article/us-dampens-macedonia-s-nato-hopes>

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7278023.stm> BBC-site

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/1033497/Kostas-Karamanlis>
Achtergrondinformatie over Kostas Karamanlis

Daskalov, Roumen, 'The Balkans, Identities, Wars, Memories' in: *Contemporary European History*, (11-2004) Vol. 13:4, Theme Issue: Political Legitimacy in Mid-Twentieth Century Europe

<http://www.ebrd.com/english/pages/project/psd/2010/41981.shtml>
Over het gedeelte van de toeweg die Oostenrijk met Griekenland verbindt via onder andere Macedonië.

www.greekembassy.org/Embassy/content/en/Article.aspx?office=1&folder=24&article=19409

De reactie van de Griekse minister van BuZa op de nieuwe namen voor de luchthavens.

<http://www.guardian.co.uk/world/2011/dec/05/macedonia-nato-eu-greece-icj>

Hammond, N.L.G., 'The language of the Macedonians' in: Worthington, Ian ed., *Alexander the Great, a reader*, (New York 2007)

Karamanlis, Kostas, 'Greece: The EU's anchor of stability in a troubled region' in: *The Washington Quarterly* (2000) 23:2

<http://www.nationaalkompas.nl/bevolking/etniciteit/wat-is-etniciteit/>
via de website van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

<http://www.topix.com/forum/mk/skopje/T543QBSG8BUMCIVUH>
Reacties naar aanleiding van de oprichting van het standbeeld van Philippos in Skopje.

Geraadpleegde bronnen wat betreft verificatie van de Griekse positie in de Balkan

Larrabee, Stephen F., 'Greece's Balkan Policy in a New Strategic Era' in: *Southeast European and Black Sea Studies* Vol. 5, No. 3, september 2005

Lesser, Ian O., 'Greece's New Geopolitical Environment' in: *Southeast European and Black Sea Studies* Vol. 5, No. 3, september 2005

Triantaphyllou, Dimitrios 'The Priorities of Greek Foreign Policy Today' in: *Southeast European and Black Sea Studies* Vol. 5, No. 3, september 2005

Nationalistische media, fora en blogs:

<http://web.mit.edu/hellenic/www/macedonia.html>

<http://www.stoxos.gr/>

<http://hellenicnationalist.blogspot.nl/search?q=FYROM>

Appendix

Lijst van voorgestelde namen

Bron: Aristotle Tziampiris, 'The Macedonian name dispute and European Union accession'

1. 04-1992: 'New Macedonia' Deus Pinheiro, Min. v. BuZa van Portugal
2. 12-1992: 'Republic of Macedonia (Skopje)' Robin O'Neill, Brits diplomaat
3. 05-1993: 'Nova Makedonija' Cyrus Vance & Lord Owen, VN
4. 03-2001: 'Gornamakedonia' (Opper-Mac.)
5. 03-2005: 'Republica Makedonija-Skopje' Matthew Nimetz, VN-afgevaardigde (MN)
6. 04-2005: 'Republika Makedonija' van 2006-2008 voor internationaal gebruik, naast 'Republika Makedonija-Skopje' voor de Grieken. Vanaf 2009 'Republic of Macedonia', voor de Grieken nog steeds 'Republika Makedonija-Skopje', (MN)
7. 02-2008: 'Constitutional Republic of Macedonia' OF
8. " : 'Democratic Republic of Macedonia' OF
9. " : 'Independent Republic of Macedonia' OF
10. " : 'New Republic of Macedonia' OF
11. " : 'Republic of Upper Macedonia', de vijf voorstellen uit keuzelijst, (MN)
12. 03-2008: 'Republic of Macedonia-Skopje', (MN)
13. 10-2008: 'Republic of North Macedonia', (MN)

Alleen het vijfde voorstel is door Skopje afgewezen, in de tijd dat de Grieken minder strak vasthielden aan het maximalistische standpunt.

Interpretaties "Macedonië" en de "Macedoniër"

Bronnen: Danforth; *The Macedonian Conflict*, 4-6; Hill, *Macedonians in Greece and Albania*, 18-19; Barker, *The Origin of the Macedonian Dispute*, 4-7.

Het geografische Macedonië ligt in Bulgarije, voormalig Joegoslavië en Griekenland, maar het wordt ook als het antieke Macedonië gezien en als het Slavische Macedonië dat zich onderscheidt door de taal. Het gebied wordt door de nationale grenzen doorsneden en is geen autonoom land geweest sinds de Oudheid. De Macedoniër kan een inwoner van het Griekse deel zijn die zich Grieks voelt, een inwoner van datzelfde deel die zich echter Macedoniër voelt, een inwoner van de Republiek van Macedonië of een Griek of Macedoniër die in de diaspora woont. Een "Slavische Macedoniër" is iemand die het Macedonisch spreekt, een andere taal dan het Grieks. In Griekenland worden deze mensen "Slavofone Grieken" genoemd. Kortom, de achtergrond van degenen die het debat voeren bepalen hoe men beide termen interpreteert.

Economische betrekkingen

Uit: Panagioutou, 235.

Table 2. Trade between Greece and FYROM.

	Greek exports to FYROM (US\$ mn)	Greek imports from FYROM (US\$ mn)	Total trade (US\$ mn)	Balance (US\$ mn)
1993	165.8	31.4	197.2	134.4
1994	40.2	12.3	52.5	27.9
1995	43.2	14.6	57.8	28.6
1996	233.7	39.2	272.9	194.5
1997	273.8	60.5	334.3	213.3
1998	269.3	59.7	329.0	209.6
1999	429.7	60.7	490.4	369.0
2000	471.5	69.3	540.8	402.2
2001	414.2	80.7	494.9	333.5
2002	323.2	51.6	374.8	271.6
2003	354.5	106.1	460.6	248.4
2004	386.5	151.4	537.9	235.1
2005	407.9	245.9	653.8	162.0
2006	469.7	288.8	758.5	180.9
2007	534.2	409.9	944.1	124.3

Bron: National Statistical Office of Greece.

Uit: Panagioutou, 245.

Table 7. Foreign direct investment in FYROM: position of Greece.

	FDI (US\$ mn)	Greek investment	Greek investment (% of total)	Greece's rank	Leading investor in FYROM
1994	24				
1995	9.5	0.25	2.6	7	Germany
1996	11.2	1.57	14.0	2	Germany
1997	30.1	5.3	17.6	3	Austria
1998	127.7	3.7	2.9	7	Cyprus
1999	32.7	2.7	8.2	5	Austria
2000	174.5	103.1	59.1	1	Greece
2001	441.5	67.5	15.3	2	Hungary
2002	81.7	45.1	55.2	1	Greece
2003	99.3	6.9	6.9	4	The Netherlands
2004	163.1	30.1	18.4	2	The Netherlands
2005	112.5	5.7	5.1	8	Italy
2006	359.6	7.9	2.2	5	Austria
1994–2006	1,667.4	279.8	16.8		

Bron: Investment Reports 1994–2006; Statistics Department, National Bank of the Republic of Macedonia.
Author's calculations.

Gebruik primaire bronnen:

Percentage gebruikte primaire bronnen per algemene, etnisch-nationalistische en politiek-diplomatiek-economische groep.

ALGEMEEN:	14,8 %
Barker, Elisabeth, 'The origin of the Macedonian dispute':	
- 1 op 9 =	11 %
Koliopoulos, John S., 'Greece and the Balkans: A historical perspective':	
- Geen =	0 %
Mavromatidis, Fotis, 'The Role of the European Union':	
- 26 op 54 =	48 %
Pettifer, James ed., 'The new Macedonian Question':	
- Geen =	0 %
ETNISCH-NATIONALISTISCH:	19 %
Agnew, John, 'No Borders, No Nations':	
- Geen =	0 %
Danforth, Loring M., 'Alexander the Great and the Macedonian Conflict':	
- 9 van de 19 =	47 %
Danforth, Loring M., <i>The Macedonian Conflict</i> :	
- 27 op 302 =	9 %
Engström, Jenny, 'The Power of Perception':	
- 3 op 22 =	13,5 %
Hill, Peter, 'Macedonians in Greece and Albania':	
- 5 op 20 =	25 %
Kofos, Evangelos, 'Greek policy considerations over FYROM independence: (noot 57 over minderhedendebat)	
- 24 op 63 =	38 %
Kofos, Evangelos, 'Skopje Airports, Statues and the Bible':	
- Geen =	0 %
Roudometof, Victor, 'Collective Memory, National Identity and Ethnic Conflict':	
- Onbekend	
POLITIEK-DIPLOMATIEK-ECONOMISCH:	40,6 %
Fakiolas, Efstathios T., 'Greece in the new Balkans: A neo-realist approach':	
- 45 op 64 =	70 %
Gounaris, Basil C., 'Macedonian Questions':	
- Geen =	0 %
Kekic, Laza, 'Former Yugoslav Republic of Macedonia (FYROM)':	
- 9 op 21 =	43 %
Mardas, Dimitri & Nikas, Christos, 'Trading and investing in the name of ...':	
- 5 op 11 =	45 %
Panagiotou, Ritsa A., 'Greece and FYROM':	
- 8 op 58 =	14 %
Tziampiris, Aristotle, 'Greece and the Macedonian Question':	
- 59 op 77 =	77 %
Tziampiris, Aristotle, 'The Macedonian name dispute':	
- 11 op 31 =	35 %